

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

ยูเนสโก คูริเย

ISSN 1513-6787

ปีที่ 25 ฉบับที่ 1
ตุลาคม 2550 - มกราคม 2551

การศึกษาเพื่อปวงชน :
เส้นทางของเป้าหมาย

ภาพปก : www.unesco.org

ที่ปรึกษา

จรรยาพร ธรณินทร์
ชินภัทร ภูมิรัตน

บรรณาธิการอำนวยการ

จุไรรัตน์ แสงบุญนำ

ผู้จัดการการพิมพ์

ไพศาล วิชาลาภรณ์

คณะบรรณาธิการ

ไพศาล วิชาลาภรณ์
ปนัดดา งามสมพล
จිරนนท์ คุ้มพงษ์พันธ์

ผู้ตรวจแก้ไข

ดร.สายหยุด จำปาทอง

ผู้แปล

ดร.กล้า สมตระกูล
ศุริยา อมตวิวัฒน์
เบญจพร มรرياتอ่อน
ปนัดดา งามสมพล
สิงหชาติ ไตรจิตต์
จिरนนท์ คุ้มพงษ์พันธ์

จัดพิมพ์

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ
สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0 2628 5646-9 โทรสาร 0 2281 0953

ศิลปกรรมฉบับภาษาไทย

รณกร เลิกชะอู่ม

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว 2249 ถนนลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310
โทร. 0 2538 3033 โทรสาร 0 2539 3215

หมายเหตุ :

- วารสารยูเนสโก คูเรีย ฉบับภาษาไทยที่จัดทำนี้ เป็นฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการคัดเลือกมาจากวารสารยูเนสโก คูเรีย ฉบับ online ระหว่างเดือน ตุลาคม 2550 - มกราคม 2551 ที่องค์การยูเนสโกจัดทำ โดยฉบับนี้เป็นฉบับ online ของเดือนธันวาคม 2550 - มกราคม 2551
- สามารถอ่านฉบับภาษาอังกฤษ และฉบับอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยได้ที่ www.unesco.org/courier และอ่านฉบับภาษาไทยได้ที่ www.bic.moe.go.th

กองบรรณาธิการ

บทความที่ตีพิมพ์เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้เขียนยูเนสโกหรือกองบรรณาธิการยูเนสโก คูเรีย ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป ทีมงานยูเนสโก คูเรีย เป็นผู้เขียนคำบรรยายภาพและหัวเรื่อง ในส่วนของเส้นแบ่งเขตแดนในแผนที่นั้นมิได้แสดงนัยว่า ยูเนสโก หรือประเทศ และดินแดนที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติให้การยอมรับอย่างเป็นทางการ

สารบัญ Content

การศึกษาเพื่อปวงชน ภายในปี ค.ศ. 2015
(พ.ศ. 2558) : พวกเราจะทำได้หรือไม่ ?
(Education for all by 2015 : Will we make it) ...หน้า 1

การศึกษา, สิทธิขั้นพื้นฐาน
(Education, a fundamental right) ...หน้า 3

โรงเรียนที่เหมือนจักรยาน
ถ้าคุณไม่ถีบไปเรื่อยๆ จักรยานก็จะล้มคว่ำ
(School is like bicycle : if you don't pedal, it topples) ...หน้า 5

สำหรับการศึกษาระบบพหุภาษาในแอฟริกา
(For multilingual education in Africa) ...หน้า 7

วินเซนทอ บิโกโน : ครูสัญญาว่าจ้างผู้ก่อเหตุ
(Vincent Bikono : Contract worker and not proud of it) ...หน้า 9

การอุปสรรคที่นำไปสู่ข้อจำกัดทางการศึกษา
(Raul Vallejo Corral : remove obstacles limiting access
to education) ...หน้า 11

ชีวิตการเรียนปีแรกสำคัญที่สุดสำหรับเด็ก
(First year of school: crucial for the rest of
a child's life) ...หน้า 13

การไม่รู้หนังสือทำให้ต้องเสียเงินมากกว่าการรู้หนังสือ
(Illiteracy costs more than literacy) ...หน้า 15

7

7

ความเท่าเทียมทางเพศที่ปรากฏในแบบเรียน
วิชาคณิตศาสตร์ : สมการที่ไม่เท่าเป็นไปได้
(Gender equality in math textbooks : an impossible
equation) ...หน้า 17

เด็กล่องหนในบังกลาเทศ
(The invisible children of Bangladesh) ...หน้า 19

สถานที่ต่างๆ ในโลก ที่ตั้งอยู่บน 6 เป้าหมาย
(Where the world stands on the six goals) ...หน้า 21

5

3

13

11

จากบรรณาธิการ

สวัสดีท่านผู้อ่านทุกท่าน พบกันอีกครั้งกับวารสารยูเนสโก คุริเย ฉบับภาษาไทย โดยฉบับนี้กองบรรณาธิการขอแนะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อปวงชน ด้วยการนำบทความเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการศึกษา รวมทั้งโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ และการสอนในด้านต่าง ๆ ของแต่ละประเทศมาให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบด้วย

เริ่มจากรายงานผลการติดตามการศึกษาเพื่อปวงชนฉบับที่ 6 ที่เพิ่งได้รับการเผยแพร่ รายงานฉบับนี้ยืนยันถึงความก้าวหน้าทางการศึกษา ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2543 จำนวนของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันลดลงอย่างมาก การศึกษาในระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้น โดยในอนุทวีปซบซาราซา มีอัตราเพิ่มขึ้นถึง 36% 14 ประเทศได้ยกเลิกการเก็บค่าเล่าเรียนในระดับประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังมีเด็กอีกกว่า 72 ล้านคนทั่วโลกที่ยังคงไม่ได้รับการศึกษา ครมมากกว่า 18 ล้านคนเป็นสิ่งที่เด็ก ๆ ในทวีปแอฟริกาต้องการ ภายในปี พ.ศ. 2558 และยังมีผู้ใหญ่อีกกว่า 774 ล้านคนที่ยังขาดทักษะของการรู้หนังสือ ความท้าทายต่าง ๆ ยังมีอยู่มากมาย

ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) การรณรงค์การศึกษาเพื่อปวงชนได้รับการจัดตั้งขึ้นที่จอร์เจีย ประเทศไทย ประชาคมโลกได้ให้สัญญาว่าร่วมกันจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพให้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ทุกคน

ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ณ กรุงดาการ์ ประเทศเซเนกัล รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ มากกว่า 160 ประเทศ ได้ตั้งเป้าหมายร่วมกัน 6 ข้อ ที่จะต้องบรรลุผลให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) เป้าหมายทั้ง 6 ประการเกี่ยวข้องกับประเด็นดังนี้ การศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา ทักษะชีวิต การรู้หนังสือของผู้ใหญ่ ความเท่าเทียมทางเพศ และคุณภาพทางการศึกษา

ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) “เป็นการบรรจบครบครึ่งทางของเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้และเราจึงพร้อมมีเหตุผลที่จะคิดในทางที่ดี” นิโคลาส เบอร์เน็ท ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายการศึกษาของยูเนสโกและผู้อำนวยการ EFA Global Monitoring Report ที่เพิ่งได้เปิดตัวไปเป็นผู้กล่าวไว้ และยังกล่าวต่อไปด้วยว่า “ปัญหาที่ท้าทายยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน ความเท่าเทียมทางเพศ และการรู้หนังสือของผู้ใหญ่”

แจน เดอ กรูฟ ศาสตราจารย์ประจำภาควิชากฎหมายการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยยุโรปในบรูเกส กล่าวว่า เหตุผลเดียวที่ทำให้ปัญหาเหล่านี้ยังคงอยู่ก็เพราะคนทั่วไปมองว่าการศึกษาคือโอกาสที่ได้รับมากกว่าที่จะมองว่าเป็นสิทธิของตนที่พึงจะได้รับ “เมื่อสิทธิที่จะได้รับการศึกษาถูกดูหมิ่นศาลต้องสามารถที่จะเข้ามาแทรกแซงจัดการได้” เขายังได้อ้างถึงตัวอย่างของเด็ก ๆ ชาวโรมาเนียที่เพิ่งจะได้รับชัยชนะในการอุทธรณ์ต่อศาลเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปโรงเรียนที่สอนเป็นภาษาโรมาเนียอย่างเดียวย่อมจะต้องแสดงการแบ่งแยกเชื้อชาติ โรมา มิเซลลา ซาเทรียนู ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาของโรมาเนีย ผู้อุทิศตนให้กับการศึกษาของเด็กที่มาจากรากหลายวัฒนธรรมกล่าว

ในขณะที่เดียวกัน อดามา ซามาเสก จากประเทศมาลี ประธานสภาแห่งภาษาของแอฟริกัน กำลังต่อสู้อย่างมากเพื่อการบรรจุการศึกษาภาษาแม่

ซึ่งมีหลากหลายในโรงเรียนและประกาศว่า “เราต้องการโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคมไม่ใช่โรงเรียนที่มีความสัมพันธ์แบบเข้าถึงไม่ได้”

อย่างไรก็ตาม แอฟริกายังมีปัญหาด้านการศึกษาอื่น ๆ อีก ยกตัวอย่างเช่นในประเทศแคเมอรูน ครูสัญญาจ้างมีจำนวนถึงร้อยละ 53 จากแรงงานครูทั้งหมดในระดับประถมศึกษา ครูสัญญาจ้างเหล่านี้มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากมายแต่กลับมีสิทธิที่น้อยกว่าข้าราชการครู เมื่อเป็นเช่นนี้พวกเขาจะสามารถให้การศึกษามีคุณภาพได้อย่างไร วินเซนต์ บีโกโน ครูและทนายความจะมาเล่าเรื่องนี้ให้เราทราบ

ข้ามฟากไปยังอีกฝั่งของมหาสมุทรแอตแลนติก ประเทศเอกวาดอร์ ต้องการเป็นตัวอย่างที่ดีของการเพิ่มการลงทุนเพื่อการศึกษา รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการเอกวาดอร์ ราอูล วาลเลโฮ คอร์ราล จะบอกเล่าให้เราทราบเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาด้วย

และเช่นกันในทวีปลาตินอเมริกา ในประเทศกัวเตมาลา ที่ซึ่งประชากรร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด 13 ล้านคนยังคงไม่รู้หนังสือ ที่นี้มีความคิดกันว่าเด็กนักเรียนที่ออกจากการเรียนกลางคันตั้งแต่ปีแรกที่เข้าศึกษาจะถูกประณามไปทั้งชีวิต ด้วยเหตุนี้ทางประเทศจึงได้ออกโปรแกรมการรณรงค์ Save the first Year ขึ้น

กลับมาสู่เรื่องราวที่ละเอียดอ่อนที่สุดของการศึกษาเพื่อปวงชน เดวิด อาร์เชอร์ จากหน่วยงาน NGO Action-Aid จะมาอธิบายให้เราฟังว่าทำไมการไม่รู้หนังสือทำให้ต้องเสียเงินมากกว่าการรู้หนังสือ ซิลวี โครเมอร์ อาจารย์ประจำที่ Lille 2 University จะมาชี้แจงว่าความไม่เท่าเทียมกันทางเพศเป็นสิ่งที่มองเห็นได้แม้แต่ในแบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นักหนังสือพิมพ์ชาวอินเดีย ชีราช ชิดฮวา จะมาบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กที่ทำงานในประเทศบังกลาเทศ สำหรับพวกเขาแล้วทางรัฐได้มอบโอกาสที่จะประสบความสำเร็จให้ แอน เฮอร์ส นอง-จิตตา ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาขั้นพื้นฐานของยูเนสโก จะมาบอกกล่าวให้ทราบถึงกิจกรรมของหน่วยงานในนามของการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน เป็นที่น่าสังเกตว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว อนุบาลศึกษายังคงเป็นสิทธิพิเศษสำหรับครอบครัวที่มีชาติตระกูลและมั่งคั่ง

ส่วนเรื่องย่อที่น่าสนใจในวารสารยูเนสโก คุริเยฉบับนี้ กองบรรณาธิการขอแนะนำเสนอรายงานภาพเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กผู้หญิงในประเทศเยเมน ประเทศที่กำลังพยายามลดช่องว่างทางเพศในโรงเรียนและสรุปย่อสั้น ๆ ของเป้าหมาย 6 ประการที่ดาการ์ ให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบอีกด้วย

กองบรรณาธิการหวังว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อทุกท่าน ในภาพรวมได้ตามสมควร ท่านผู้อ่านสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติม รวมทั้งสามารถอ่านฉบับภาษาอังกฤษและฉบับที่ไม่ได้จัดแปลเป็นภาษาไทย จากกองบรรณาธิการได้ที่ www.unesco.org/courier และอ่านฉบับภาษาไทยได้ที่ www.bic.moe.go.th @

ในปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ชุมชนนานาชาติได้สร้างพันธกรณี 6 ประการ ในการ มุ่งไปสู่การศึกษาเพื่อปวงชน ภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ขณะนี้พวกเราทำได้ ครึ่งทางแล้วและเรามีเหตุผลที่เพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าพวกเราจะทำสำเร็จแต่ก็ยังคง ต้อง ดำเนินการอีกหลายเรื่อง ในด้านการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ความเท่าเทียมทาง เพศชายหญิง และการรู้หนังสือ

การศึกษาเพื่อปวงชน ภายในปี ค.ศ. 2015 พวกเราทำได้หรือไม่ ?

*(Education for all by 2015 :
Will we make it)*

ดุริยา อมตวิวัฒน์ : แปล

ยูเนสโกสามารถทำอะไรในการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย?

ชุมชนนานาชาติได้กำหนดที่จะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ให้มากขึ้น เช่น การศึกษา สาธารณสุข การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น เป้าหมายระดับโลกดังกล่าวเป็นการส่งสัญญาณการตระหนักถึง ปัญหาและความร่วมมือที่จะต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาหนึ่ง ๆ และ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลกว่า 160 แห่ง ได้สร้างพันธกรณีไว้กับเป้าหมายการ ศึกษาเพื่อปวงชน 6 ประการ ในปี ค.ศ. 2000 ที่กรุงดาการ์ ประเทศ เซเนกัล เพื่อที่จะให้เกิดความมั่นใจในการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนอย่าง มีคุณภาพภายในปี ค.ศ. 2015 และในจำนวนเป้าหมายดังกล่าว มี เป้าหมาย 2 ประการ คือ การประถมศึกษาเพื่อปวงชน และความเท่าเทียม ทางเพศชายหญิง รวมอยู่ในเป้าหมายสำหรับสรรพยาการพัฒนา ที่ได้รับการ รับรองจากประเทศต่าง ๆ กว่า 200 แห่ง ซึ่งเป็นกรอบกว้าง ๆ ที่มุ่งลด ความยากจน เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงตราสารทางการเมืองที่ ประชาชนสามารถยึดถือเป็นการสร้างสัญญาของรัฐบาลที่ต้องปฏิบัติ ตาม อย่างไรก็ตาม เรื่องเหล่านี้จะไม่มีผลสำคัญเลย หากไม่มีการ ติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะได้มีการนำผลการประเมินมาใช้เป็น ข้อมูลและกำหนดนโยบาย รายงานการติดตามผลการศึกษาเพื่อปวงชน ระดับโลก (EFA Global Monitoring Report) ซึ่งขณะนี้ได้พิมพ์ครั้งที่ 6 ถือเป็นการติดตามเรื่องดังกล่าวในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดี

รัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนา หลายประเทศได้มองว่าการเรียนความพร่องของเด็กปฐมวัยเพื่อ เข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นการร้องขอจากเอกชนโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนเมือง ซึ่งครอบครัวของเด็กที่ สามารถรับการค่าใช้จ่ายได้ และจะได้รับประโยชน์จากการเรียนความพร่องกับกล่าว พวกเราจึง จำเป็นต้องยุทธศาสตร์เพื่อคนยากจน (pro-poor strategy) ซึ่งมุ่งเน้นในพื้นที่ชนบท (โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในเว็บไซท์)

© ลิขสิทธิ์ภาพยูเนสโก / เลปาล

เวราอาโอ หญิงที่คณะโรบินสัน, โครงการการรู้หนังสือแห่งชาติที่เวเนซุเอลา (2005)

เหตุผลที่เชื่อได้ว่าเราจะดำเนินการได้สำเร็จ

รายงานฉบับล่าสุดได้ตั้งคำถามที่ตรงต่อการดำเนินการมาถึง ครึ่งทางของการก้าวไปสู่ปี ค.ศ. 2015 ว่า พวกเราจะทำสำเร็จหรือไม่? และคำตอบมีช่องทางที่จะทำให้เกิดการมองในด้านบวก เนื่องจากจะ เห็นได้ชัดว่ามี “ผลกระทบดาการ์” ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 ซึ่งจะเห็นว่า ความก้าวหน้าเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าในช่วงทศวรรษที่ 1990 ใน หลาย ๆ ด้าน การลงทะเบียนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาของ ประเทศในแถบตอนล่างของทะเลทรายสะฮาราสูงขึ้นร้อยละ 36 ใน กลุ่มประเทศเอเชียใต้และตะวันตกสูงขึ้นร้อยละ 22 รัฐบาลจากประเทศ ต่าง ๆ 14 ประเทศได้ยกเว้นค่าเล่าเรียนในการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นมาตรการที่เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มด้อย โอกาส จำนวนเด็กที่ไม่ได้เข้าเรียนลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) หลายประเทศในแอฟริกาและเอเชียใต้ดำเนินการ มาตรการพิเศษเพื่อลดการกีดกันการเข้าเรียนการศึกษาของเด็ก ผู้หญิง โดยมีกรณีการรณรงค์ต่าง ๆ การสร้างห้องน้ำและระบบสุขาที่ดีขึ้น แจก หนังสือและอุปกรณ์การเรียนฟรี และการจ้างครูสตรีมากขึ้น สำหรับ กลุ่มประเทศในลาตินอเมริกาได้มีการดำเนินโครงการอุดหนุนค่าใช้จ่าย สำหรับการเข้าเรียนให้กับครอบครัวที่ยากจนมาก

งบประมาณสำหรับการศึกษาในประเทศตอนล่างของทะเล ทรายสะฮารา และในเอเชียใต้และตะวันตก ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ยัง ห่างไกลกับเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี นอกจากนี้ ความช่วยเหลือสำหรับการศึกษากลับคั้งคั้งที่ได้รับการ ผู้กัพันไว้แล้วเพิ่มขึ้นจาก 2.7 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2000-

2004 (พ.ศ. 2543 - 2547) และเป็น 5.1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งจะเข้าไปสู่ประเทศที่มีรายได้้น้อยมากกว่าประเทศอื่น ๆ

ความสำเร็จมักจะสร้างปัญหาต่างๆ เองตามมา

ในขณะที่โรงเรียนดึงดูดประชากรนักเรียนที่มีความหลากหลายได้มากขึ้น โรงเรียนก็จะเริ่มมีปัญหในการจัดห้องเรียนเพิ่มขึ้น การฝึกอบรมครูและการจัดตำราเรียนให้เด็กนักเรียน ในปี ค.ศ. 2015 ทั่วโลกจะมีความต้องการครูใหม่เพิ่มขึ้นมากกว่า 18 ล้านคน โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศตอนล่างของทะเลทรายสะฮารา รัฐบาลต่างๆ กำลังดำเนินมาตรการหยุดยั้งช่องว่าง เพื่อไม่ให้เกิดวิกฤติการณ์ว่าจ้างครูด้วยสัญญาระยะสั้น แต่เรื่องนี้ก็ยังไม่มีการแก้ไขเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน แต่การฝึกอบรมครูและการพัฒนาวิชาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนเพิ่มคุณภาพได้

หลาย ๆ ประเทศมีผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาและคณิตศาสตร์ที่ต่ำ ดังนั้นนักเรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ในโรงเรียนให้มากขึ้น โดยจะต้องได้รับการศึกษาจากครูที่ได้รับการฝึกอบรมที่เพียงพอ มีตำราเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ นอกจากนี้ นักเรียนเหล่านี้จะมีทักษะการเรียนรู้หนังสือได้ดีหากได้เริ่มเข้าเรียนในภาษาแม่ของตน

การไม่ตกหล่นในการศึกษาถือเป็นสิ่งที่ทำหายในการจัดการศึกษามากที่สุด และได้มีการนำมาตรการพิเศษต่างๆ มาดำเนินการเพื่อที่จะให้เด็ก จำนวน 72 ล้านคนที่ยังไม่ได้เข้าเรียนได้มีโอกาสเข้าเรียน ซึ่งเด็กเหล่านี้มักจะเป็นกลุ่มชนดั้งเดิม กลุ่มผู้ที่อาศัยในชนบท กลุ่มที่อาศัยในสลัมหรือประเทศที่มีความขัดแย้ง กลุ่มผู้พิการ หรือกลุ่มผู้ที่สูญเสียบิดาหรือมารดา หรือทั้งบิดามารดา อันเนื่องมาจากการติดเชื้อเอชไอวีและเอดส์ ทั้งนี้ ในจำนวนกลุ่มต่างๆ ความยากจนเป็นข้อจำกัดที่มากที่สุด ในจำนวนนั้นนโยบายที่ตระหนักรู้ว่า เด็กที่มีความแตกต่างในทางพันธุกรรมมีความต้องการการศึกษาที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด แนวทางเล็กๆ น้อยๆ ที่นำมาใช้ เช่น โครงการสุขอนามัยและอาหาร อาจทำให้การเรียนรู้แตกต่างกันได้มาก

เป้าหมายต่างๆ มีความหมาย

ปัจจุบัน การขยายการเข้าถึงการศึกษาทำให้มีการให้ความสำคัญกับเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน โดยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางงบประมาณจากแหล่งผู้บริจาค ทั้งนี้มีข้อเท็จจริงหลายประการที่เป็นเรื่องน่าห่วงใย คือ การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ความเสมอภาคระหว่างเพศชายหญิง และการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ เด็กที่อายุต่ำกว่า 6 ปี ในภูมิภาคที่กำลังพัฒนา จะยังคงอยู่ห่างไกลกับการเข้าถึงการได้รับการดูแลและการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่เราเห็นได้ชัดว่าหากเด็กได้รับการดูแลและการศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น จะจัดการเป็นกลุ่มด้วยโอกาสการเตรียมการเข้าสู่ประถมศึกษา และหากได้รับการลงทะเบียนเข้าเรียนจะได้รับโอกาสที่ดีกว่า ทำให้เห็นว่า ระบบการศึกษาทั้งหมดจะได้ประโยชน์ เมื่อเด็กได้รับสิทธิตั้งแต่เริ่มต้น

เด็กผู้หญิง : ไม่มีข้อมูลตัวเลขที่ยืนยันตัวเลขความเสมอภาคทางเพศชายหญิง ในการศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในปีการ

กิจกรรมนอกโรงเรียนที่ นิววินด์เซอร์, นิวซีแลนด์

© ลิขสิทธิ์ภาพของศิลปิน / อาร์. ไดมอนด์

“เป้าหมายที่ตั้งขึ้นในปี 2000 เป็นดั่งแสงโผนยอดเยี่ยม” ภาพนี้เป็นส่วนหนึ่งในนิทรรศการภาพถ่ายของเด็กนักเรียนจากคิวบา. ยูเนสโก, 1970

ศึกษา 2005 (พ.ศ. 2548) มีเพียง 3 ประเทศเท่านั้น ที่แสดงถึงความประสบความสำเร็จตามเป้าหมายความเสมอภาคทางเพศชายหญิง ในปี ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) และมีประเทศต่างๆ เพียง 1 ใน 3 ที่มีรายงานในเรื่องความเสมอภาคทางเพศชายหญิงในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในปี ค.ศ. 2005 ความไม่เสมอภาคทางเพศชายหญิงมีปรากฏอยู่ทั่วไปในกลุ่มประเทศแอฟริกาตอนล่างทะเลทรายสะฮารา กลุ่มประเทศอาหรับ และเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ให้ความสำคัญกับเด็กผู้ชาย สำหรับในภูมิภาคอื่นๆ เช่น กลุ่มลาตินอเมริกาและแคริบเบียน เด็กผู้หญิงได้รับการศึกษามากกว่า

การรู้หนังสือ : มีผู้ใหญ่ จำนวน 774 ล้านคนที่ยังขาดทักษะการเรียนรู้หนังสือ ถึงแม้ว่าอัตราการรู้หนังสือในประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้น แต่ตัวเลขสัมบูรณ์ของผู้ไม่รู้หนังสือยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา การไม่รู้หนังสือเปรียบเสมือนการถูกดูแคลน อันจะทำให้ปัจเจกบุคคลโดยเฉพาะสตรี อยู่ในภาวะที่เปราะบาง สุขภาพไม่แข็งแรง ได้รับการกีดกัน และถูกแสวงหาประโยชน์ นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสที่จะไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากขึ้น การรู้หนังสือจึงเป็นเรื่องที่สมควรได้รับการส่งเสริมในโรงเรียนและในสังคมโดยกว้าง โดยผ่านกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ และการให้โอกาสเข้าถึงสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น ผ่านสื่อที่เหมาะสมและนโยบายการผลิตสื่อต่างๆ

นอกจากความยากลำบากข้างต้นแล้ว ความช่วยเหลือจากนานาชาติก็เป็นอีกเรื่องที่ยากลำบากเช่นกัน ในปี ค.ศ. 2000 ที่กรุงดาคาร่า ชุมชนนานาชาติได้ให้คำมั่นต่อกันว่าจะสนับสนุนพันธกรณีของประเทศต่างๆ ในการจัดการศึกษา โดยการสนับสนุนความช่วยเหลือให้มาก ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2004 ความช่วยเหลือสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นร้อยละ 90 แต่ได้ลดลงในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ลดลงความช่วยเหลือควรจะต้องเพิ่มขึ้นอย่างสูงมาก เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการแหล่งงบประมาณจากภายนอกถึงจำนวน 11 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ

การศึกษาเป็นเรื่องที่ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้อง การคาดการณ์ได้ให้ข้อแนะนำไว้ว่าเป้าหมายต่างๆ ของการศึกษาเพื่อปวงชนจะไม่ประสบความสำเร็จ หากพิจารณาจากแนวโน้มในปัจจุบัน ก้าวย่างแห่งความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ด้วยเจตนารมณ์ทางการเมือง ทรัพยากร และหุ้นส่วนต่างๆ เป็นสำคัญ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในขณะที่สังคมกำลังมุ่งสู่ความรู้อย่างเข้มข้น เป้าหมายการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องมากขึ้น แต่นโยบายก็จะต้องลงสู่ภาคปฏิบัติด้วยการไม่กีดกันและคุณภาพการศึกษาสำหรับผู้คนทุกกลุ่มอายุ เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในปี ค.ศ. 2000 เป็นการจุดประกาย และนำประเทศต่างๆ ให้มุ่งไปสู่การหาทางออกจากความยากจนและมุ่งสู่ความสำเร็จในการให้สิทธิทางการศึกษา @

บ่อยครั้งที่ผู้คนรู้สึกว่าการศึกษาเป็นเพียงโอกาสมากกว่าเป็นสิทธิ ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญส่วนใหญ่จะกำหนดให้รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้เด็กทุกคน โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เมื่อสิทธิทางการศึกษาได้รับการปฏิเสศ ศาลต้องสามารถเข้ามาจัดการได้

การศึกษา, สิทธิขั้นพื้นฐาน

(Education, a fundamental right)

ศรียา อมตวิวัฒน์ : แปล

กรณีประเทศอินเดีย : ได้มีการประเมินไว้ว่าเด็กอายุระหว่าง 5 - 14 ปี จำนวน 58 ล้านคน จาก 185 ล้านคน ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน (ข้อสังเกตของบรรณาธิการ : บางแหล่งข้อมูลระบุว่าในปี ค.ศ.2005 (พ.ศ. 2543) อินเดียมีเด็กที่ไม่ได้อยู่ในโรงเรียนจำนวน 13.5 ล้านคน) กระนั้นก็ตามในรัฐธรรมนูญฉบับดั้งเดิมของอินเดียเมื่อปี ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) ระบุไว้ว่า “ภายในระยะเวลา 10 ปี นับจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญ รัฐจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายให้เด็กทุกคนเรียนจนครบอายุ 14 ปี” อย่างไรก็ตามกำหนดระยะเวลา 10 ปี ในการจัดการประถมศึกษาเพื่อปวงชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายได้ผ่านมานานแล้ว และรัฐบาลก็ยังไม่สามารถดำเนินการในเรื่องนี้ได้

ในปี ค.ศ. 1992 และ ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2535 และ 2536) ศาลสูงสุดของอินเดียได้พิพากษาคดี 2 คดี ซึ่งโจทก์ได้เรียกร้องสิทธิทางการศึกษา ซึ่งศาลได้แสดงความกังวลถึงความล้มเหลวของรัฐบาลอินเดียในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว “การที่เหตุการณ์ดังกล่าวผ่านมานานถึง 44 ปี ซึ่งมากกว่า 4 เท่า ของระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตราที่ 45 ของรัฐธรรมนูญ จะทำให้พันธกรณีที่ผูกพันไว้กลายเป็นสิทธิที่ใช้บังคับได้หรือไม่” รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าสิทธิทางการศึกษาสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี โดยถือว่าเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ที่บังคับใช้ตามกฎหมาย ทำให้ผลจากคำพิพากษาคือเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปีที่ได้รับการปฏิเสศให้เข้าเรียนระดับประถมศึกษาสามารถที่จะขอคำสั่งศาลให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจัดหามาตรการที่เหมาะสมให้ได้

ศาลอินเดียได้กำหนดใหม่ให้สิทธิทางการศึกษาเปลี่ยนเป็น

© ลิขสิทธิ์ภาพยนศิลป์ / ASP / Eteri Nebieridze

เด็กชาวโรมาที่ชนะคดีเรื่องสิทธิมนุษยชนของศาลยุโรป

สิทธิขั้นพื้นฐานแทน อย่างไรก็ตามทวิปอื่น ๆ ไม่ได้ปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าว อาทิ ศาลเพื่อสิทธิมนุษยชนของยุโรป ไม่สามารถคล้อยตามคำตัดสินนี้ได้

จุดเปลี่ยนของยุโรป

กรณีที่เป็นประเด็น คือ เรื่องของเด็กชาวโรมา (Roma) ที่อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐเช็ก และได้รับการจัดให้เข้าเรียนในโรงเรียนสำหรับเด็กบกพร่องทางการเรียน ชาวโรมาได้ยื่นฟ้องเรื่องนี้ต่อศาลแห่งสาธารณรัฐเช็ก เมื่อปี ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) ว่าการจัดให้เด็กชาวโรมาเข้าเรียนเช่นนี้เป็นการเหยียดผิวและชาติพันธุ์ และถือเป็นการริดรอนสิทธิทางการศึกษา แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ อย่างไรก็ตามชาวโรมายังคงยืนยันกรานว่า **การที่รัฐปฏิบัติต่อพวกเขาแตกต่างไป** โดยการส่งเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษเช่นนี้มีผลเพียงเน้นย้ำถึงความแตกต่างระหว่างเด็กชาวโรมากับเด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนปกติเท่านั้น ดังนั้นพวกเขาจึงได้ร้องขอต่อรัฐให้ดำเนินการมาตรการเพื่อขจัดการถูกริดรอนสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม และจัดเด็กชาวโรมาได้เข้าเรียนหลักสูตรปกติ

ในปี ค.ศ. 2000 ผู้เรียนได้ยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อสิทธิมนุษยชนของยุโรป ซึ่งผลปรากฏว่าถึงแม้ผลการสอบเพื่อวัดระดับความรู้ของเด็กชาวโรมาที่เรียนในโรงเรียนพิเศษมีสถิติที่น่าสงสัย ศาลเพื่อสิทธิมนุษยชนของยุโรปก็ได้ตัดสินว่า จากข้อเท็จจริงของสภาพแวดล้อม การที่เด็กชาวโรมาได้รับการจัดให้เข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษไม่ได้เป็นผลอันเนื่องมาจากที่มาของผิวหรือชาติพันธุ์ ดังนั้น ศาลจึงได้ตัดสินด้วยเสียง 6 ต่อ 1 ว่าไม่มีการละเมิดมาตราที่ 14 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของยุโรป (ห้ามการเลือกปฏิบัติ) และไม่มีการละเมิดมาตราที่ 2 ของพิธีสารที่ 1 (สิทธิทางการศึกษา)

อย่างไรก็ตาม วันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ศาลสูงสุดของศาลเพื่อสิทธิมนุษยชนของยุโรป ได้ตัดสินด้วยเสียง 13 ต่อ 4 เสียง ว่าการแยกเด็กนักเรียนชาวโรมาไปเรียนในโรงเรียนพิเศษเป็นรูปแบบการเลือกปฏิบัติที่ไม่ได้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการละเมิดมาตราที่ 14 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของยุโรป (ห้ามการเลือกปฏิบัติ) และเป็นการละเมิดมาตราที่ 2 ของพิธีสารที่ 1 (สิทธิทางการศึกษา) ด้วยเหตุดังกล่าว คำพิพากษาได้แสดงให้เห็นว่าอนุสัญญาไม่เพียงแต่พิจารณาถึงการกระทำเฉพาะอันแสดงถึงการเลือกปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังพิจารณาถึงการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องที่ปฏิเสธสิทธิของกลุ่มเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์

นอกจากนี้ ยังได้เน้นย้ำถึงการแยกเชื้อชาติ ซึ่งทำให้สมาชิกของกลุ่มเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้รับการเลือกปฏิบัติที่ละเมิดมาตราที่ 14 ทำให้มาตราที่ 14 ตามกฎหมายของศาลเพื่อสิทธิมนุษยชนของยุโรป สอดคล้องกับกฎหมายการต่อต้านการเลือกปฏิบัติของสหภาพยุโรป

การละเมิดสิทธิทางการศึกษาและการไม่ให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันอาจเป็นปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งสังคมปัจจุบันจะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความสมานฉันท์ในสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่มีกระสุนเงินใดๆ ที่จะจัดเรื่องนี้ออกไปได้ อย่างไรก็ตามกระบวนการทางกฎหมายที่ยุติธรรมภายในโรงเรียนถือเป็นการเริ่มต้นที่ดี ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้สภาพแวดล้อมปลอดภัยเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งสัญญาณเพื่อให้สังคมมีความยุติธรรมมากขึ้น ข้อสำคัญที่สุดคือจะทำให้เยาวชนรุ่นใหม่สามารถโต้ตอบและมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและกระบวนการทางกฎหมายไปได้ตลอดชีวิตของพวกเขา @

บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของการบรรยายของศาสตราจารย์ เดอ กรูฟ เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2550 ในการเสวนา ศตวรรษที่ 21 หัวข้อ “วิธีการที่ทำให้การศึกษามีความยุติธรรม มากขึ้น”

© ลิขสิทธิ์ภาพยูเนสโก / ASP / MARTIN BOBIC

การศึกษา คือ สิทธิขั้นพื้นฐาน (โรงเรียนหนึ่งในสโลเวเนีย)

มิเชลา ซาเทรียนู

© สโลสตีภาพยูเนสโก / Michaela Zatreanu

โรงเรียนก็เหมือนจักรยาน ถ้าคุณไม่ถีบไปเรื่อยๆ จักรยานก็จะล้มคว่ำ

(School is like bicycle :
if you don't pedal, it topples)

ปนัดดา ชามสมพล : แปล

มิเชลา ซาเทรียนู (Michaela Zatreanu) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เธอไม่ใช่ผู้ที่แสดงความสนับสนุนต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นภาษาโรมาเนียอย่างสุดขีด แม้ว่าเธอจะเป็นผู้ที่เขียนแบบเรียนเป็นภาษาโรมาเนียเล่มแรกก็ตาม เธอกลับคิดถึงภารกิจด้านการศึกษามากกว่า ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงถึงรูปแบบการแบ่งแยกแบบหนึ่งและแสดงถึงการส่งเสริมระบบโรงเรียนด้วยมิติหลากหลายทางวัฒนธรรม

มิเชลา ซาเทรียนู เกิดในครอบครัวชาวโรมาเนียในหมู่บ้านที่ประกอบด้วย 2,500 ครอบครัวซึ่งอยู่ในเมืองแมกลาวิททางตะวันออกเฉียงใต้ของโรมาเนีย เธอได้เรียนรู้ความเป็นโรมาเนียจากการเฝ้าดูโทรทัศน์ตั้งแต่ก่อนที่จะเข้าโรงเรียนเสียอีก ทั้งนี้ กว่า 70 ครอบครัวชาวโรมาเนียในหมู่บ้านที่เธออาศัยอยู่ ใช้ภาษาโรมาเนียซึ่งเป็นภาษาแม่สื่อสารระหว่างกันแต่ภาษานี้กลับถูกห้ามใช้ในโรงเรียน และแม้กระทั่งในสนามเด็กเล่น ในช่วงสมัยแห่งการปกครองของประธานาธิบดีนิโคเลา เซอสคู ชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นที่รู้จักกันในขณะนั้นคือ ชาวฮังการี ชาวเยอรมัน ชาวเชิร์ช และอื่นๆ อีกมากมาย เธออธิบายติดตลกว่า “เราก็เป็นหนึ่งในนั้น” นั่นด้วย

ซาเทรียนู ในวัย 32 ปี เคยทำงานให้กับ European Roma and Travellers Forum (ERTF) ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงานร่วมกับสภายุโรปและสหภาพยุโรป ตอนนี้อยู่ทำงานเป็นที่ปรึกษาของกระทรวงศึกษาธิการโรมาเนีย เธอบอกว่า “การทำงาน 1 ปีกับสภายุโรปทำให้เธอได้รับ

© สโลสตีภาพยูเนสโก / ชานี ดูลานอฟ

เด็ก ๆ ลูกชาวประมง ในประเทศคาซัคสถาน

ประสบการณ์ที่น่าตื่นตาตื่นใจ”

เธอไม่เคยจินตนาการหรือคิดฝันไปไกล ตอนที่เธอยังเป็นเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ เธอฝันอยากเรียนในระดับมัธยมในกรุงบูคาเรสต์ แล้วเธอก็ทำตามฝันนั้นได้ ทั้งนี้ ต้องยกความดีให้กับความตั้งใจของตัวเอง รวมถึงแรงสนับสนุนของพ่อของเธอด้วย แม้ว่าพ่อกลัวว่าจะไม่มีเงินมากพอที่จะส่งเธอเรียนได้ แต่พ่อก็บอกกับเธอว่า “เรียนไปเลยลูกแล้วเราจะรู้เองว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น” และพ่อก็พูดถูก เพราะเธอสามารถสอบผ่านเข้าเรียนที่โรงเรียนฝึกหัดครูได้

“ณ ที่นั้นทำให้ฉันได้พบกับความแตกต่างระหว่างเจตคติของครูในหมู่บ้านของตัวเอง และครูในเมือง” พี่ชายของเธอที่แตกต่างจากเธอเพราะเขาออกจากโรงเรียนกลางคันตั้งแต่ชั้นประถม สาเหตุเพราะว่าถูกครูตี เธอนึกย้อนไปถึงความทรงจำหลายอย่างไม่อยากจะทำซ้ำทำซ้ำในวัยวัยรุ่น “เมื่อเกิดมีเด็กคนหนึ่งทำปากกาหรือสิ่งของอะไรก็ตามหาย ครูบางคนจะเรียกเด็กที่นั่นอยู่หลังห้องให้ออกมาหาห้องเรียน (เด็กนั้นจะนั่งหลังห้องเรียนเสมอ) แล้วให้ยื่นเรียงหน้ากระดาน และให้ถอดรองเท้าบูตออก ฉันอายมากเพราะฉันสวมถุงเท้าไม่เรียบร้อย” และคราวที่ครูสอนประวัติศาสตร์ของเธอพูดต่อหน้านักเรียนทุกคนที่สนามเด็กเล่นว่า ถ้าเด็ก ๆ ผู้หญิงโรมาเนียเหล่านี้ สามารถประพฤติตัวให้เป็นนักเรียนที่ดีได้ละก็ ถ้าอย่างนั้นใคร ๆ ก็คงสามารถที่จะทำงานให้กับโรงเรียนได้ดีเช่นกัน

“มันไม่ใช่คำชมที่แท้จริงหรอก แต่ครูคงไม่ได้มีเจตนาไม่ดีอะไร” แต่คุณก็เก็บมันไว้ในใจที่ว่า ไม่ว่าจะในสายตาของเราเองและในสายตาของคนอื่น ๆ พวกเราชาวโรมาเนียดูเป็นคนต่ำต้อย ฉันยอมรับต่อการปฏิบัติเช่นนั้นและฉันคิดว่ามันไม่ได้เป็นเรื่องเลวร้ายอะไร

“ไม่ใช่ว่าครูทุกคนจะเป็นคนเหยียดเชื้อชาติ และก็ไม่ใช่ว่าชาวโรมาเนียทุกคนจะเป็นทุกข์กับเรื่องของตนเองถูกเลือกปฏิบัติ แต่ก็มีบางคน ที่คิดเรื่องน้อยๆเหมือนกัน สิ่งเหล่านี้จะอธิบายได้จากประสบการณ์ที่พวกเขา มีในแต่ละคน” ซาเทรียนูยังคงมองในแง่ดีต่อว่า “ฉันไม่ได้บอกว่า ตอนนี

ยู
เ
อ
ส
โ
ก
อ
ริ
เ
ย

ครูทุกคน คือ บุคคลผิดธรรมดา โดยทั่วไปแล้ว พวกเขาปฏิบัติดีดีขึ้นกว่าเมื่อก่อนมากเลย ทุกวันนี้หลายสิ่งหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย”

มีข้อพิสูจน์ที่เพียงพอต่อเรื่องนี้โดยไม่ต้องสงสัย เมื่อตอนที่เธอไปเข้าร่วมประชุมนานาชาติที่ยูเนสโก และเธอหวนคิดถึงคุณยายของเธอ ผู้ซึ่งไม่เคยแม้แต่จะคิดที่จะละทิ้งจากหมู่บ้านของตนเองไป หรือพ่อของเธอซึ่งเป็นผู้ที่สร้างสรรคแต่ความคิดเยี่ยม ๆ แต่เขากลับกำลังทำงานแค่เป็นพนักงานทำความสะอาดในโรงพยาบาล “เมื่อคุณต้องอยู่กับความยากจน ความยากจนจะสร้างความจำกัดให้กับชีวิตของคุณอย่างมาก” นี่เป็นคำพูดของผู้หญิงที่ไม่ยอมจำนนต่อความอคติที่หยั่งรากฝังลึกในเรื่องนี้

ซาเทรียนู ได้ประสบกับเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ เหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในปลาย ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) และสร้างความเสียใจให้กับเธอ ในขณะที่เธอกำลังสอนอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลในตำบลแห่งหนึ่งของเมืองบูคาเรสต์ ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรชาวโรมาเนีย อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก “ครูคนหนึ่งเดินเข้ามาและทบทวนข้อเรียนอย่างดั่งแล้วตะโกนว่า ‘ออกมาที่นี่หน่อยแล้วช่วยทำให้เด็กยิบซีของคุณเขียนเสียลงเสียที!’ ฉันบอกเธอไปว่า มันไม่ใช่หน้าที่ของฉันที่จะให้ฉันหยุดทำการสอนในชั้นเรียนของฉัน และที่ช็อกไปยิ่งกว่านั้นคือ มีนักเรียนอเมริกันที่อยู่ในห้องเรียนขณะเกิดเหตุ และต่อมาเขาได้รายงานข่าวเรื่องราวเกี่ยวกับชั้นเรียนภาษาโรมาเนียของฉันออกไปด้วย”

What a lady!

หลังจากการสิ้นสุดยุคสมัยแห่งการปกครองของเขาเชสคู กระทรวงศึกษาธิการได้ลงมือปฏิรูปการศึกษาต่อ และทำให้ภาษาโรมาเนียนำมาสอนในโรงเรียนในฐานะภาษาแม่ได้ ครูหนุ่มสาวจึงรีบคว้าโอกาสนี้ไว้ “เพราะเป็นวิชาที่สอนนอกเหนือหลักสูตรปกติ หลังจากจบการสอนตามหลักสูตรปกติในแต่ละวัน และถึงตอนนั้นเด็ก ๆ ก็เริ่มรู้สึกเหนื่อยแล้ว ฉันก็จะหยิบก็ตาร์ขึ้นมาบรรเลงและร้องเพลงภาษาโรมาเนียเด็ก ๆ ดูสนุกกันมาก พวกเขาได้เรียนรู้แล้วว่า พวกเขาคือชาวโรมาเนียตัวน้อย ๆ และนี่ก็คือโลกน้อย ๆ ของประเทศโรมาเนียด้วยเช่นกัน”

ความที่ไม่มีการกำหนดหลักสูตรและวิธีการการเรียนการสอนเป็นภาษาโรมาเนียอย่างแท้จริง ดังนั้น ซาเทรียนูจึงตัดสินใจที่จะสร้างมันขึ้นมาเอง เธอจึงกลายเป็นผู้แต่งหนังสือแบบเรียนเป็นภาษาโรมาเนียเล่มแรก “มันไม่ได้ยากสำหรับฉันเลย เพราะนี่คือภาษาแม่ของฉัน และฉันเองก็มีหัวหน้างานวิจัยชั้นยอด และมีนักภาษาที่มาร่วมกับระบบการเขียนบนพื้นฐานของตัวอักษรลาตินเข้ามาช่วยในเรื่องนี้แล้ว”

ซาเทรียนูตัดสินใจที่จะศึกษาต่อ เธอเล่าว่า “เอามีครูที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งโรงเรียนมัธยม **What a lady!** คือ ครูคนนั้น เธอเป็นต้นแบบของฉัน เมื่อใดที่คุณมีต้นแบบเช่นนี้ คุณทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ” เธอได้รับการตอบรับให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยในคณะภาษาศาสตร์ โดยเธอเลือกเรียนภาษาอังกฤษและโรมาเนีย เมื่อถูกถามว่าในสมัยเขาเชสคู ภาษาโรมาเนียเคยถูกนำไปใช้สอนในระดับมหาวิทยาลัยหรือไม่ เธอตอบกลับโดยทันทีว่า “ไม่มีทาง”

เราถามเธอว่ามีชาวโรมาเนียที่อาศัยอยู่ในโรมาเนียเท่าไร? เธอตอบว่า “ถ้าจำนวนอย่างเป็นทางการมีอยู่ 5,500 คน แต่ถ้าตามข้อมูลขององค์การอิสระเอกชนของโรมาเนีย จะมีมากกว่า 2 ล้านคน! ฉันสงสัยว่ามันอาจจะมากกว่านั้นแล้ว คุณก็รู้ว่าชาวโรมาเนียจำนวนมากถึงครึ่งหนึ่งไม่ยอมรับตนเองว่าเป็นชาวโรมาเนีย”

โลกของโรมาเนีย

การเมืองได้เข้ามาช่วยปรับปรุงการศึกษาของชาวโรมาเนียได้

โดยเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เห็นชอบให้มีมาตรการเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความแตกต่างของสังคม ทั้งในด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย สาธารณสุข การจ้างงาน “มันเป็นประเด็นที่ถูกคาดหวังไว้” เธอกล่าว “โรมาเนียโชคดีตรงที่ว่ามีชาวโรมาเนียมากกว่าในประเทศอื่น ๆ” ถึงตรงนี้เธอยังเป็นประกาย “ดังนั้นจึงอาจจะมีความโรมาเนียที่มีการศึกษาจำนวนมากที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ความเป็นไปของประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนนักต่อสู้เพื่อสังคมชาวโรมาเนียกลุ่มใหญ่ที่สุดในยุโรปมาจากประเทศโรมาเนีย”

แล้วยุทธศาสตร์นี้มีผลกระทบต่อชีวิตของชาวโรมาเนียอย่างไรแท้จริงหรือไม่? เธอตอบว่า “มีอย่างแน่นอน แต่ไม่ใช่ว่าจะเห็นอย่างชัดเจนอยู่ตลอดเวลา เรามีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการแบ่งแยกผิว และการเลือกปฏิบัติข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งนั่นก็เป็นจุดเริ่มที่ดี แต่แค่นั้นก็ยังไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงโลกเพียงชั่วข้ามคืนได้! ถ้าคุณอยากจะทำแก้ปัญหาเรื่องการเลือกปฏิบัติแล้วละก็ คุณต้องเข้าไปแก้ที่ใจคน”

ซาเทรียนู กล่าวต่อไปว่า เป็นเวลากว่าทศวรรษที่เราต้องทำงานภายใต้การกำกับของรัฐ มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐ แต่ตอนนี้ทักษะของครูกำลังเปลี่ยนแปลงไป ผู้ปกครองถูกนำเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนมากขึ้น หลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นความเป็น ‘วัฒนธรรมเดียว’ จะหายไป และโรงเรียนจะมีความเป็นอิสระมากขึ้นจากการกระจายอำนาจการศึกษา แนวทางใหม่ ๆ กำลังสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คน “โรงเรียนที่เหมือนจักรยาน ถ้าคุณไม่ถีบไปเรื่อย ๆ จักรยานก็จะล้มคว่ำ” ดังนั้น ระบบจึงต้องเคลื่อนไปตลอดเวลา และฉันก็เห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านบวกที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ความจริงของปัญหาที่ว่าเด็กโรมาเนียเป็นจำนวนมากในยุโรปที่ไม่มีโอกาสได้ใช้ภาษาแม่ ซึ่งก็ได้ถูกพิจารณาว่าเป็นปัญหาสำคัญเสียที่ แต่ฉันขอบอกไว้ว่าถ้าเด็ก ๆ ภูมิความขี้ขลาดไม่ได้มีโอกาสพูดภาษาแม่ นั่นก็เป็นเรื่องในแง่บวกเหมือนกัน

ในมุมมองของซาเทรียนู เธอเห็นว่า มันเป็นการกระทำของรัฐที่จะก่อให้เกิดการเรียนการสอนภาษาโรมาเนียให้กับเด็กโรมาเนีย หรือน้อยที่สุดแล้วควรจะมีครูที่พูดภาษาโรมาเนียได้ แต่ว่า “การจัดตั้งโรงเรียนในลักษณะที่คิดกันอาจกลายมาเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเลือกปฏิบัติได้”

เราถามเธอว่า ในฐานะแม่ของลูกชายอายุ 4 ขวบ เธออยากจะให้ลูกชายได้รับการสอนเป็นภาษาโรมาเนียหรือเปล่า? เธอตอบว่า “สำหรับฉันแล้ว การให้ลูกได้รับรู้ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญมากไม่ว่าจะเป็นภาษาใดก็ตาม จริง ๆ แล้ว ลูกชายของฉันได้เรียนรู้ความเป็นโรมาเนียไปแล้วด้วยซ้ำตั้งแต่เขาอยู่บนูบาล โดยไม่ต้องใช้ความพยายามผ่านวิธีอื่นใดเลย นอกเหนือจากการเล่นเท่านั้น” @

© ลิขสิทธิ์ภาพเล็กศรี/ ชาราห์ เอช.

เรียนรู้เมื่อคุณเล่น

สำหรับการศึกษาแบบพหุภาษาในแอฟริกา

(For multilingual education in Africa)

ดุริยา อมตวิวัฒน์ : แปล

© ลิขสิทธิ์ภาพและคำ / แอนดรูว์ โอ โฟโลว์

การศึกษาแบบพหุภาษาเป็นพื้นฐานบนภาษาแม่ที่ต้องพัฒนา

หากการศึกษาเป็นสินค้าบริโภค พวกเราจะทำให้เกิดความยุติธรรมมากขึ้นได้ โดยการกระจายความเท่าเทียมระหว่างประชากรในโลกนี้เพื่อมิให้มีนักเรียนขาดโอกาส แต่ถ้าการศึกษาเป็นเพียงกระบวนการที่มีเงื่อนไข โดยมุ่งที่จะให้เด็กได้หลอมบุคลิกภาพของตนเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่สามารถหาที่ยืนหยัดในสังคมของตน โครงการด้านการศึกษาที่จะต้องเชื่อมโยงกับโครงการทางสังคม

ในกรณีเช่นนั้น จะเป็นการยุติธรรมหรือไม่ หากขณะที่พวกเราอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่วัฒนธรรมระดับโลก แล้วทุกคนควรจะได้รับการศึกษาที่เหมือนกัน ที่จริงความหลากหลายของการศึกษาจะรับประกันความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่

การศึกษาควรจะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรากของวัฒนธรรมของพวกเขา รวมทั้งเปิดโลกวัฒนธรรมอื่นๆ ให้พวกเขาได้สัมผัส อคามา ซามาตเซกู ประธานสถาบันภาษาของแอฟริกา ได้กล่าวว่า แอฟริกาจำเป็นต้องมีโรงเรียนที่ผสมผสานภาษาประวัติศาสตร์และค่านิยมทางสังคมของพวกเขา

พวกเราพยายามอนุรักษ์ไว้ และจากจุดนี้ หากจะให้การศึกษามีความยุติธรรมมากขึ้น ควรหรือไม่ที่พวกเราในโลกนี้จะมีวิธีการที่จะกำหนดระบบการศึกษาของตนได้ และพวกเราควรจะคิดถึงการดำเนินการร่วมกันที่จะทำให้การศึกษามีความยุติธรรมมากขึ้น โดยการทำให้มีความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาหรือไม่

ความรู้ระยะไกล และ ความรู้ดั้งเดิม

ความต้องการที่จะอนุรักษ์เอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของชนกลุ่มใด ไม่ได้ทำให้การติดต่อและแลกเปลี่ยนกับโลกภายนอกหมดไป ถ้าในทุกมุมโลกพวกเราประสบผลสำเร็จในการหลอมรวมความรู้สากลและความรู้ดั้งเดิมได้อย่างกลมเกลียวกัน การศึกษาลักษณะเช่นนี้จะทำให้มนุษย์สามารถนำรากเหง้าของวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นวัฒนธรรมในระดับนานาชาติได้

บางทีเรื่องนี้อาจจะเพียงความฝัน แต่ก็นับว่าเป็นเรื่องดีที่จะจดจำไปนานแสนนาน ว่าโครงการที่ยิ่งใหญ่ของมวลมนุษยเป็นความฝัน ลองมาดูคำกล่าวของ ดอน เฮลเดอร์ คามารา ชาวบราซิล ที่ว่าเมื่อคุณฝันเพียงคนเดียวมันจะเป็นเพียงความฝัน แต่เมื่อคนหลายคนมีความฝันที่เหมือนกัน มันเริ่มที่จะเป็นความจริงขึ้นมาแล้ว

ในแถบพื้นที่แอฟริกา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผมอาศัยอยู่ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงเรื่องที่มีการรับรู้กันอย่างคร่ำใจ ใครจะสามารถ

ปีที่ 25 ฉบับที่ 1

ยู
นิ
ส
โก
น
กุ
ริ
ย

© ลิขสิทธิ์ภาพยูเนสโก / แอนโตนิโอ โทโอไรนท์

เราต้องการโรงเรียนที่มีความผูกพันกับสังคม ไม่ใช่แตกแยกออกไปจากกัน

อธิบายได้ดีไปกว่าผู้เขียน เรื่อง “การให้การศึกษาหรือการทำลายล้าง” ซึ่งเขียนโดยศาสตราจารย์ โค เซอร์โบ ชาวเบอร์กินา ฟาโซ ซึ่งได้เน้นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในทวีปของเรา คือ การศึกษาที่ผสมผสานไปกับวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นหลายทศวรรษแล้วที่ไม่ได้มีการเคารพสิทธิของนักเรียนนับล้านคนเพื่อให้มีเอกลักษณ์ การศึกษาที่เลวร้ายลงไปกว่าเดิมเพราะเป็นสิ่งที่แยกออกจากการผลิต และในท้ายที่สุดการศึกษาที่มีความรุนแรงของสังคมเจืออยู่ เพราะเป็นสิ่งที่เสริมสร้างให้เกิดการกีดกันทางสังคมของผู้ที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นผู้ที่ถูกถือว่าพิการจากความไม่มีจริยธรรมทางสังคม พวกเราต้องการโรงเรียนที่มีความผูกพันกับสังคม ไม่ใช่โรงเรียนที่ทำให้เกิดความแตกแยก โรงเรียนที่สร้างผู้กระทำการที่ตักกลับคืนสู่สังคมอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นเหยื่อของความรุนแรงซึ่งเกิดจากการไม่ใช้ภาษาแม่ในการเรียนการสอน

ผมเชื่อว่า ถ้าพวกเราสามารถทำให้การศึกษาในแอฟริกาเกิดความยุติธรรมได้มากขึ้น เราต้องพัฒนาการศึกษาที่ใช้พหุภาษา โดยยึดภาษาแม่เป็นหลักในการเรียนการสอน การศึกษาที่ใช้ภาษาแอฟริกันที่เป็นภาษาของผู้เรียน ควบคู่ไปกับภาษาต่างๆ ในยุโรป และภาษานานาชาติที่ใช้เป็นภาษาราชการของกลุ่มคนส่วนใหญ่ของแต่ละรัฐในแอฟริกา การศึกษาซึ่งสร้างสะพานเชื่อมระหว่างการศึกษาตั้งแต่เริ่มแรกในระบบโรงเรียนจนถึงการฝึกอบรมเพื่อการรู้หนังสือสำหรับผู้ที่เคยช่วยการเข้าเรียนมาแล้ว

การศึกษาและวัฒนธรรมไม่สามารถแยกกันได้

ประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกายังคงต้องทนยอมรับกับสถานการณ์ที่ไม่น่าจะยอมรับได้ คือ ทันทีที่เด็กเข้าเรียน จะเริ่มเรียนด้วยภาษาที่พวกเขาไม่ได้ใช้พูดที่บ้าน การใช้ภาษาแอฟริกาเป็นเป้าหมายหนึ่งของสถาบันภาษาของแอฟริกา ซึ่งเป็นสถาบันที่ผมเป็นประธานอยู่ เรากำหนดที่จะดำเนินกระบวนการฟื้นฟูการศึกษาของทวีปเราอย่างแท้จริง โดยการกลับมาสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา

วัฒนธรรม และโดยการบรรจุภาษาและประวัติศาสตร์ของเราไว้ในหลักสูตร เป็นสิ่งที่ผมเรียกว่าการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาแอฟริกา ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ เช่นเดียวกับก้อนหิน 3 ก้อนที่วางไว้ข้างเตาผิงของแอฟริกา คือการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนเป็นฐานด้วยการใช้ภาษาแม่และภาษาราชการ การเชื่อมโยงโรงเรียนกับชีวิตด้วยการปรับหลักสูตรและส่งเสริมการอบรมวิชาชีพ การประกอบการและวิธีการศึกษาอย่างเข้มข้น และส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนแบบพลวัตเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนการศึกษาทั้งหมดมีส่วนร่วมในโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการจะได้ตระหนักในตนเอง

การใช้ภาษาแอฟริกันเป็นภาษาในชีวิตจริงจะต้องเริ่มจากที่โรงเรียน ซึ่งเป็นสถานที่ที่ดีที่สุดที่จะช่วยสร้างวิทยาการและพัฒนาความรู้ก่อนที่จะไปเริ่มในสังคมด้านอื่น ๆ แอฟริกาเป็นเพียงทวีปเดียวในโลกที่มีหลายประเทศที่ถ้าหากมีการขึ้นศาล จะไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมด้วยภาษาแม่ของตน โดยจะต้องพึ่งพากระบวนการแปล ซึ่งถือเป็นการตกทอดมาจากสมัยอาณานิคม ผมขอย้อนไปถึงความขุ่นเคืองใจของมหาตมาคานธี ผู้ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นทนายความที่ใช้ภาษาอังกฤษและมีผู้แปลคำพูดของท่านเป็นภาษาแม่ของตนเอง ท่านได้กล่าวว่า เป็นเรื่องไร้สาระและเป็นสัญญาณของความเป็นทาส ผมควรจะตำหนิพวกอังกฤษหรือตัวเองดี?

แอฟริกาได้ตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ โดยการจัดตั้งสถาบันภาษาแอฟริกาขึ้นมา และมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านภาษา ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะ สถาบันนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างหุ้นส่วนในแอฟริกาอย่างแท้จริงระหว่างสิ่งที่ผมเรียกว่าการใช้ภาษาแอฟริกา คือ สภาพของการพูดภาษาแอฟริกันได้หนึ่งภาษาหรือมากกว่า และภาษาอื่นๆ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน โปรตุเกส เป็นต้น โดยการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้สถาบันภาษาแอฟริกาจึงเปรียบเสมือนตัวแทนที่กระตุ้น @

© ลิขสิทธิ์ภาพยูเนสโก / แอนโตนิโอ โทโอไรนท์

เด็ก ๆ จำต้องเรียนรู้อาษาที่พวกเขาใช้พูดที่บ้าน

ในประเทศแคเมอรูน มีครูสัญญาจ้างอยู่จำนวนร้อยละ 53 ของครูผู้สอน
ในระดับประถมศึกษา ตามเงื่อนไขการจ้างครูสัญญาจ้างเหล่านี้จะได้รับ
ค่าจ้างน้อยกว่าผู้ทำงานราชการ และครูสัญญาจ้างบางคนมีความรู้ความสามารถ
มากกว่าเสียอีก, ซึ่งขณะนี้ครูสัญญาจ้างกำลังจัดตั้งสหภาพอยู่

วินเซนต์ บิโกโน : ครูสัญญาจ้างผู้ท้อแท้

(Vincent Bikono : Contract worker and not proud of it)

ดร.กล้า สมตระกูล : แปล

ที่โต๊ะทำงานในชั้นเรียน CM 2 (อายุ 10-11 ปี) ของ
โรงเรียนเมเลน ในเมืองยาอวนเด (Yaounde) ประเทศ
แคเมอรูน คุณวินเซนต์ ครูสัญญาจ้างคนหนึ่งกำลังใช้ความคิด
อย่างหนัก ในขณะที่นักเรียนชายหญิงของเขาจำนวน 40 คน
เพิ่งเสร็จจากการสอบวิชาภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ของปีการ
ศึกษา “ผมโชคดีมาก” เขากล่าว “ความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นที่
ให้แก่ประเทศแคเมอรูนในการสร้างโรงเรียน 3 แห่งในเมือง
ของเราทำให้ห้องเรียนของเราไม่แน่นเหมือนแต่ก่อน ในขณะที่
เมืองอื่น เช่น เอมบัลลา (Mballa II), นลองคัค (Nlongkak)
หรือ ทสิงกา (Tsinga) ครูแต่ละคนอาจต้องสอนเด็กถึง 100 คน
ในหนึ่งห้องเรียน แต่ความจริงในโรงเรียนของเรา บางห้องก็มี
ถึง 90 คนเช่นกัน

นั่นหมายความว่าความโชคดียังคงดีของครูแต่ละคนด้วย
ใบอนุญาตที่เขาได้รับCAPIEM-ซึ่งอนุญาตให้เขาสอนในระดับ
ก่อนประถมและระดับประถมศึกษาได้ เขาได้พบความจริงว่า
เขาได้เข้ามาอยู่ในวงการศึกษานี้เนื่องจากความจำเป็นมากกว่า
เข้ามาเพื่อประกอบวิชาชีพครู “ผมได้รับอนุญาตทางกฎหมาย
แต่ผมไม่มีงานทำ วันหนึ่งมีเพื่อนของผมคนหนึ่งชวนให้ผม
มาสอบเป็นครูในโรงเรียนของรัฐบาล ซึ่งผมก็สอบได้ และ
ในปีค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) ผมก็เริ่มทำงานเป็นครูช่วยสอน
ด้วยสัญญาขาดความอยู่รอด” เขาทบทวนเรื่องราว โดยทั่วไป
จะต้องใช้เวลาประมาณ 9 เดือนก่อนที่จะได้รับใบอนุญาต
เพื่อการสอนในประเทศแคเมอรูน

© สิทธิภาพยนส์โด/Dorine Ekwe

ครูผู้มีความรับผิดชอบสูงคนหนึ่งในแอฟริกา (ห้องเรียนในเอธิโอเปีย)

การประกอบอาชีพครูในประเทศแคเมอรูน

เขาต้องรอคอยนานถึง 8 ปี ถึงจะได้รับการเลื่อนระดับ จากครูช่วยสอนมาเป็นครูสัญญาจ้างในปี ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) มีครูช่วยสอนประมาณ 10,300 คน ได้รับการเลื่อนระดับ ทำให้พวกเขาได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยแต่สถานการณ์ทางการเรียนการสอนยังไม่น่าพอใจเหมือนเดิม “การมีอาชีพเป็นครูในแคเมอรูนไม่เป็นเรื่องที่น่ายินดีนัก” คุณบิโกโนผู้ซึ่งมีเจตคติที่ไม่ใคร่ดีนักเปิดเผย “ถ้าคุณเป็นครูสัญญาจ้าง คุณจะรู้สึกว่าคุณเสียเปรียบและหงุดหงิด” เงินค่าจ้างที่ได้รับประมาณ 99,000 CFA ฟรังก์ต่อเดือน (ประมาณ 158 เหรียญสหรัฐ) ยังค่อนข้างที่จะห่างไกลจากเงินเดือนขั้นเริ่มต้นคือ 140,000 ฟรังก์ ของครูที่เป็นข้าราชการ

“มันเป็นเรื่องจริงของครูช่วยสอนที่ตอนแรกเข้า ผมได้เงินเดือนเพียง 55,000 ฟรังก์ ในเวลา 10 เดือน จาก 13 เดือนในภาคฤดูร้อน แต่บ่อยครั้งที่เหมือนกับสอนในเวลา จาก 12 เดือนภาคปฏิบัติ เมื่อตอนเป็นครูสัญญาจ้าง ผมได้รับเงินเดือนทุกเดือน” แต่ถึงอย่างนั้นเงินเดือนของเขาก็ก็น้อยกว่าครูที่สอนในโรงเรียนเอกชนมาก เพราะพวกเขาเหล่านั้นจะได้รับเพียง 20,000-50,000 CFA ฟรังก์ (ระหว่าง 40-100 ดอลลาร์ ต่อการสอน 8-9 เดือนในหนึ่งปีตามความพึงพอใจของนายจ้าง แต่คุณบิโกโน มีความรู้สึกว่าเขาควรได้รับเงินเดือนมากเท่ากับเพื่อนครูที่เป็นข้าราชการ “มันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่ยุติธรรม เราทำงานเหมือนกันและมีจำนวนชั่วโมงเท่ากัน ในความเป็นจริงครูสัญญาจ้างบางคนทำงานได้ดีกว่าครูข้าราชการ บางคนเสียอีกเพราะบางคนเพิ่งผ่านการสอบ CAPIEM ในขณะที่เขาเหล่านั้นสอบได้เพียงแค่ BEPC (ระดับต่ำสุดของ

อนุปริญญาที่สอนในระดับมัธยมศึกษา)” ครูผู้นี้กำลังรู้สึกขุ่นเคืองกับเงินเดือนที่ได้รับค่อนข้างต่ำมาก จนทำให้เขามีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งผลักดันให้เขาต้องไปอาศัยอยู่กับพ่อ และเมียของเขาก็หนีจากไป เขาหนีภัยกับการรอคอยกับ “ความหวังอันลมๆ แล้งๆ ว่า สักวันหนึ่งสถานการณ์คงจะดีขึ้น”

ครูสัญญาจ้างเจ็ดคนต่อครูข้าราชการสามคน

ครูสัญญาจ้างรับบทบาทที่สำคัญมากในระบบการศึกษาของประเทศแคเมอรูน คุณวินเซนทร์ บิโกโนอธิบาย “ที่โรงเรียนรัฐบาลมีครูสัญญาจ้างอยู่ 7 คน และครูข้าราชการ 3 คน คือ อาจารย์ใหญ่ที่เป็นสตรีหนึ่งคน เลขานุการหนึ่งคน และครูอีกหนึ่งคน กระทรวงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ยอมรับถึงความสำคัญของครูสัญญาจ้างด้วยการกำหนดอัตราครูจำนวน 36,000 อัตรา ในแผนการใช้งบประมาณกลางปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) โดยยังไม่นับครูที่ว่าจ้างใหม่ในเดือนกันยายนที่แล้วอีก 5,500 คน จากรายงานของรัฐบาลในเรื่องระบบการศึกษาของชาติ พบว่ามีครูสัญญาจ้างประมาณร้อยละ 53 ของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาทั้งหมด

งานสอนของครูสัญญาจ้างทำการสอนประมาณ 12 ชั้นเรียน จากวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 7.30 น. ถึงเวลา 14.30 น. “เป็นงานที่หนักมาก ผมสอนไวยากรณ์ คำสะกด คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์และภาษาอังกฤษ ไม่ต้องพูดถึงวิชาพลศึกษา ไซคีดันทักเรียนมีจำนวนไม่มากนัก การตรวจการบ้านจึงไม่ค่อยยากเท่าไร” คุณบิโกโนกล่าวเพิ่มเติม และกล่าวต่อไปว่า ปัจจุบันกำลังจัดตั้งสหภาพครูสัญญาจ้าง ซึ่งจะก่อให้เกิดการปฏิบัติร่วมกัน ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น @

© สิทธิภาพยูเนสโก / D.Ekwé

เด็กนักเรียนที่โรงเรียนเมเลน ในยาฮาวเด (Yaounde) ประเทศแคเมอรูน

การถอดสรรคที่นำไปสู่ข้อจำกัดทางการศึกษา

(*Raúl Vallejo Corral : remove obstacles*

limiting access to education)

ดร.กล่า สมตระกูล : แปล

เอกวาดอร์ เป็นประเทศหนึ่งที่ได้เพิ่มการลงทุนทางการศึกษาที่ค่อนข้างมาก ประเทศกำลังอยู่ในระหว่างการเร่งรัดดำเนินการตามกรอบปฏิบัติการดาการ์(ประเทศเซเนกัล) ของการศึกษาเพื่อปวงชนปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คุณราอูล วาลเลโฮ คอรัล (Raúl Vallejo Corral) จะมาอธิบายถึงสถานการณ์ของการดำเนินงานดังกล่าว

สัมภาษณ์โดย Lusía Iglesias Kuntz (ยูเนสโก คูริเย)

รัฐบาลเอกวาดอร์ ได้กำหนดแนวทางอะไรที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายตามกรอบปฏิบัติการดาการ์

รัฐบาลได้เสนอแผนการศึกษาระยะ 10 ปี โดยได้ผ่านการยอมรับด้วยการลงประชามติระดับชาติแล้วเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 2006 (พ.ศ. 2549) ด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 66 หรืออีกนัยหนึ่งประชาชนเห็นด้วยกับแผนงานนี้และได้นำไปสู่การกำหนดให้เป็นนโยบายของรัฐบาลแล้วที่หมายความว่า ไม่ว่าจะป็นรัฐบาลใด หรือรัฐมนตรีใดก็ตาม แผนการศึกษา 10 ปีนี้จะดำเนินการต่อไปจนถึงปีค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) แผนการศึกษาทั้งหมดนี้แบ่งออกเป็น 8 เสาหลัก (เชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการดาการ์) โดยเป้าหมาย 4 ข้อแรกจะมุ่งไปที่จัดการศึกษาทั่วไป ส่วนที่เหลือก็จะเป็นการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน

ส่วนลักษณะอื่นๆ ของแผน ผมจะให้ความสำคัญมากกับนโยบายการปรับเงินค่าจ้างของครูให้เหมาะสมกว่าเดิม และการริเริ่มนโยบายการจัดตั้งกองทุนการศึกษา ต่อไปก็จะพยายามเพิ่มงบประมาณ ประมาณครึ่งจุดให้การศึกษาตามสัดส่วนของ GDP จนถึงปีค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) หรือน้อยอย่างน้อยจนกว่างบประมาณด้านการศึกษาจะได้ถึงร้อยละ 6 ของ GDP ตามข้อเสนอแนะขององค์การยูเนสโก ในปีค.ศ. 2005 (พ.ศ. 2548) เราได้งบประมาณ ร้อยละ 2.4 และในปีค.ศ. 2006 ได้เพิ่มมาเป็นร้อยละ 2.9 ในปีนี้เราหวังว่าจะได้ถึงร้อยละ 3.4 และร้อยละ 3.9 ในปีค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551)

© ลิขสิทธิ์ภาพ Ministère de l'éducation

รัฐมนตรี ราอูล วาลเลโฮ คอรัล กำลังสอนหนังสือเด็ก ๆ

จะมีวิธีใดบ้างที่เรา ขมประมาณนี้จะนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม

เราเริ่มต้นด้วยการขจัดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคของการศึกษา ในปีค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) เราเริ่มโครงการแจกหนังสือเรียนแก่นักเรียนในชนบท ในช่วงดังกล่าวผมอาจจะเรียกว่า “คำคืนที่แสนยาวนานของเสรีภาพใหม่” โครงการได้ชะลอไประยะหนึ่งแต่เราก็ปรับโครงการโดยให้หนังสือแบบเรียนหลายวิชา (คณิตศาสตร์ ภาษาสเปน ธรรมชาติวิทยา และสังคมศาสตร์) ให้แก่เด็กทุกคนในโรงเรียนรัฐบาล จากชั้นปีที่หนึ่งถึงชั้นปีที่ 10 เราตัดค่าใช้จ่ายที่พ่อแม่จะต้องจ่ายให้แก่โรงเรียนจนถึงชั้นปีที่ 7 และนับจากนี้ไปรัฐบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายนี้ทั้งหมด

การดำเนินการอย่างนี้จึงจะเรียกได้ว่า การศึกษาที่เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ และเราได้เพิ่มจำนวนวันที่จัดอาหารกลางวันให้แก่เด็ก จาก 80 วัน เป็น 120 วัน ด้วยเหมือนกัน ซึ่งจำนวนวันที่ทำการเรียนการสอนทั้งหมดคือ 200 วัน ดังนั้นจึงขาดไปเพียง 80 วันเท่านั้น ซึ่งเป็นเป้าหมายของเรา คือ การจัดอาหารกลางวันให้แก่เด็กทุกวันที่มาเรียน

นอกจากนี้ เรากำลังถึงจุดของความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนเป็นปีแรก เมื่อก่อนนี้ เด็กมีโอกาสได้เข้าเรียนเมื่ออายุ 6 ขวบ ปัจจุบันได้ลดมาเป็น 5 ขวบ ในปีนี้เราได้จ้างครูปฐมวัยจำนวน 1,400 คนแล้ว และจะจ้างเพิ่มอีก 1,400 คน

ปัญหาที่รุนแรงอีกประการหนึ่งคือการขาดแคลนครูในประเทศเอกวาดอร์ที่มีถึง 112,000 อัตรา

ใช่ เป็นความจริง เหตุผลก็คือ ในปีค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) ไม่มีการจ้างครูเพิ่มแม้แต่ตำแหน่งเดียว อันเนื่องมาจากหลักการของเสรีภาพใหม่ ซึ่งหมายถึงการใช้จ่ายเงินของสาธารณชนมากขึ้น ปัจจุบันเรามีทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาอยู่ 2 วิธี วิธีแรกเรากระตุ้นให้ครูที่ต้องการจะลาออกให้ลาออกโดยให้เงินจูงใจการเกษียณอายุคนละ 12,000 เหรียญสหรัฐ ดังนั้นในปีนี้อาจจะรับครูใหม่ได้ 2,000 อัตรา และจากการที่ประหยัดเงินนี้ เราจะสามารถนำเงินมาจ้างครูหนุ่มสาวได้อีก และที่สำคัญที่สุด เมื่อสองสัปดาห์ก่อน ประธานาธิบดี ราฟาเอล คอร์เรีย

มอบหมายให้รัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ และผม วางแผนร่วมกันที่จะเพิ่มอัตราการจ้างอีก 12,000 อัตรา โดยยินยอมให้ใช้วงเงินประมาณ 60 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

มีปฏิริยาอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นจากการเพิ่มรายจ่ายสำหรับการศึกษา

ในปีค.ศ. 2005 และปีค.ศ. 2006 รัฐบาลเอกวาดอร์ได้จัดทำ โครงการก่อกำกับรัฐบาลสเปนในวงเงิน 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การกู้เงินครั้งนั้นประสบความสำเร็จ แต่เป็นการนำเงินไปแบ่งใช้ในโครงการเล็ก โครงการน้อย ดังนั้น ปัจจุบันเราจึงทำข้อตกลงใหม่ที่จะทำให้เกิดความสมดุลและสามารถครอบคลุมทุกโครงการ

โดยทั่วไปการก่อกำกับจะเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา แต่จะต้องไม่มองเพียงแค่ว่าเป็นการบริจาคเพื่อการกุศล และจัดส่งที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้เราโดยเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเบิกคืนได้ไปแล้วถึงร้อยละ 70 และมานำเสนอในสิ่งที่เรารู้แล้ว ในอีกมุมมองหนึ่งมีกลยุทธ์ที่ดีประการหนึ่ง คือ การที่จะบรรจุโครงการเงินกู้ไว้ในแผนการศึกษาของชาติ ซึ่งจะทำให้มีความเป็นไปได้ในการที่จะส่งเสริมงานที่ชัดเจน และง่ายต่อการที่จะตรวจสอบผลงานได้ เช่น การซ่อมบำรุงโรงเรียน หรือการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ ในแง่นี้ องค์การยูเนสโกเป็นแหล่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและอื่น ๆ ระหว่างประเทศสมาชิก

@

© สิทธิภาพถ่ายเนสโก/ไมเคิล ราวาซาร์ด

ราอูล วาลเดส คอรัล, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของเอกวาดอร์ ในการประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก เมื่อปีพ.ศ. 2550

การสนับสนุนครูอาจารย์ การประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน การติดตามผลนักเรียนภายนอกชั้นเรียน และ การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการศึกษาของบุตรหลาน องค์ประกอบทั้งหมดทั้งปวงนี้คือสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการรณรงค์ “Save the first year” ในประเทศกัวเตมาลา ด้วยวิธีการง่ายๆ แต่ทรงด้วยยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิผล

ชีวิตการเรียนปีแรกสำคัญที่สุดสำหรับเด็ก

(First year of school: crucial for the rest of a child's life)

สิงหชาติ ไตรจิตต์ : แปล

กัวเตมาลาเป็นประเทศที่มีอัตราการไม่รู้หนังสืออยู่ในระดับสูง ตอนนี้งานประเทศได้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหาที่ชาญฉลาดและทรงประสิทธิผลผ่านทางโปรแกรม “Save the first year” โปรแกรมนี้แสดงบทบาทในการตัดสินใจความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนักเรียนจำนวนหลายพันคนที่มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น การนำพาประเทศออกจากความมืดมนของการไม่รู้หนังสือเป็นเป้าหมายของผู้จัดโปรแกรมดังกล่าวซึ่งริเริ่มโดย United States Agency for International Development กระทรวงศึกษาธิการแห่งประเทศกัวเตมาลา ได้นำมาใช้ปฏิบัติทั่วประเทศตั้งแต่ ปีค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547)

ยุทธศาสตร์ของโครงการประกอบไปด้วย การติดตามเด็กนักเรียนที่ลาออกกลางคันตั้งแต่ปีแรก และจัดการเปลี่ยนทัศนคติของเขาคือ การศึกษาให้มีผลสะท้อนกลับในทางบวก ซึ่งยุทธศาสตร์นี้นักเรียน ครอบครัว และครูจะต้องร่วมมือกัน โดยตระหนักว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่มาแห่งแรงบันดาลใจเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาในประเทศ

โฮเซ่ ฟรานซิสโก ปวก (Jose Francisco Puac) ผู้ประสานงานของสถาบันบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ มีความยินดีมากที่สุดที่เห็นความสำเร็จของโปรแกรม “Save the first year” อย่างเป็นทางการ เขาชี้แจงว่าไม่ใช่แค่นักเรียน 9,000 คน ที่เข้าร่วมโครงการเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากโปรแกรมในปีนี้ ยังมีนักเรียนอีกร้อยละ 63 ที่ได้รับการติดตาม

และกลับมาเรียนในชั้นเรียนปกติ ซึ่งในปีค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) โปรแกรมลงทุนไป 62,000 ดอลลาร์สหรัฐ

ฟรานซิสโก ปวก กล่าวว่า ผู้ปกครองและนักเรียนต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เขายังอธิบายว่า ปัญหาการลาออกกลางคันและการเรียนช้าขึ้นก่อนที่โปรแกรมนี้จะเริ่มใช้เป็นผลมาจากการฝกอบรมครูที่ไม่มีประสิทธิภาพและ

การขาดแคลนความสนับสนุนจากครอบครัว เขากล่าวเสริมว่า นับจากนี้ไป “วิธีการเยียวยาที่สำคัญ คือ ครูมีความพร้อมที่จะเอาชนะความยากลำบากต่างๆ” ต้องขอขอบคุณการสนับสนุนทางการเงินที่ได้รับจัดสรรมาจากกระทรวงศึกษาธิการ ตัวอย่างเช่น ทุนสำหรับครู และนักเรียน

© ลิขสิทธิ์ภาพ USAID / World Learning

เด็ก ๆ ชาว Maya K'iche ใน El Quiche Region ทางตะวันตกเฉียงเหนือของกัวเตมาลา

บุคคลที่ยากจนที่สุดก่อนมาเป็นอันดับแรก

โปรแกรมนี้เริ่มต้นโดยครอบคลุมเทศบาลจำนวน 331 แห่ง ของกัวเตมาลา ในปีนี้โปรแกรมมุ่งเป้าไปที่ชุมชน 41 แห่ง โดยพิจารณาชุมชนที่ยากจนที่สุดก่อน ซึ่งพิจารณาจากระดับของภาวะการขาดสารอาหารที่สูง รวมไปถึงปัญหาเกี่ยวกับสุขอนามัย การศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตามที่ ฟรานซิสโก ปวก กล่าว ชุมชนเหล่านี้ได้รับการเลือกเพราะมีอัตราการลาออกกลางคันและระดับซ้ำชั้นสูงที่สุดถึงร้อยละ 50 ของนักเรียนที่มีชื่ออยู่ในโรงเรียน เขากล่าวว่าเด็กที่ออกจากโรงเรียนในปีแรกจะยังคงถูกประเมินและต้องประสบกับภาวะความไม่มั่นคงในอนาคต การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างช้า ๆ ของประเทศนี้ทำให้ร้อยละ 30 ของประชากร คิดเป็นราว 13 ล้านคนไม่รู้หนังสือ

โอลกา มอนเทรอสโซ (Olga Monterroso) ครูใหญ่ในเขตซานมาคอส กล่าวว่า ความสำเร็จของโปรแกรม “Save the first year” เป็นผลมาจากความสนใจที่แสดงออกโดยครอบครัวของนักเรียนและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ “เด็ก ๆ ไม่ต้องกลับมาเรียนปีหนึ่งซ้ำและเด็ก ๆ ก็ไม่ใช่ประชากรส่วนที่ไม่รู้หนังสือของกัวเตมาลา” ผลคะแนนของนักเรียนในเขตของอาจารย์โอลกาสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งในปีนี้ โดยมีระดับของการติดตามนักเรียนกลับมาถึงร้อยละ 82 นักเรียนกว่า 1,700 คนได้รับประโยชน์จากโปรแกรมนี้ ใน

จำนวนนี้ประกอบด้วย เทศบาล 6 แห่ง และ ครู 375 คน ซึ่งเข้าร่วมในโปรแกรมนี้

สิ่งที่มีคุณค่าของโครงการนวัตกรรมนี้คือ การขับเคลื่อนให้เด็ก ๆ เรียนต่อไปในโรงเรียนแทนที่จะออกไปช่วยครอบครัวทำงานในทุ่งหญ้าสำหรับเด็กผู้ชาย และช่วยทำงานภายในบ้านสำหรับเด็กผู้หญิง ท่ามกลางสภาพความแร้นแค้นอย่างมากในชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่

ออสการ์ โอวานโด (Oscar Ovando) ครูใหญ่ในเขตเปเต็น ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในเขตชายแดนระหว่างประเทศเบลิซและประเทศเม็กซิโก กล่าวว่าเขารู้สึกพึงพอใจกับผลตอบรับที่มาจากโปรแกรมนี้ เพราะโปรแกรมนี้ช่วยป้องกันเด็กจากการลาออกกลางคันหรือการเรียนซ้ำปีที่หนึ่ง เขายังเรียกร้องให้โปรแกรมนี้จัดตั้งเป็นสถาบัน โดยยื่นคำร้องต่อ อัลวาโร โคลอม (Alvaro Colom) ผู้ชนะการเลือกตั้งจากพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social-Democrat) และจะดำรงตำแหน่ง 4 ปี ได้เริ่มทำงานเมื่อ 14 มกราคม ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551)

โอวานโด อธิบายว่า นักเรียนกว่า 2,815 คนได้รับการศึกษาในโรงเรียนในเทศบาล Sayaxche มีผู้เข้าร่วมกว่า 775 คนในโปรแกรมและมีนักเรียนถึง 175 คนที่ประสบความสำเร็จในการเลื่อนชั้น “ทั้งหมดนี้ได้พิสูจน์แล้วว่าวิธีการดังกล่าวทรงประสิทธิภาพ” เขาสรุปว่า “สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญมากเพราะสำหรับเด็ก ๆ แล้วผ่านการเรียนในปีแรกจะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของชีวิตพวกเขาในอนาคต” @

© ลิขสิทธิ์ภาพ เอดูอาร์โอบาเรออส

ชั้นเรียนในโรงเรียนประถม Santa Teresita

การไม่รู้หนังสือทำให้ต้องเสียเงินมากกว่าการรู้หนังสือ

(Illiteracy costs more than literacy)

สิงหชาติ ไตรจิตต์ : แปล

ยู่ ลู่ มุ่งชนบทในเขตหุบเขา

โรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่ในภูฏาน

เราไม่อาจเพิกเฉยต่อการรู้หนังสือของผู้ใหญ่โดยอ้างว่าในเมื่อเด็กได้รับการศึกษาแล้ว ในเมื่อเรารู้ถึงความสำคัญอย่างมากของสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน การรู้หนังสือมักจะมาพร้อมกับการรณรงค์ในระยะสั้นๆ ขณะที่การลงทุนสนับสนุนในระยะยาวเป็นสิ่งที่จำเป็น

ประชาคมผู้บริจาคนได้แสดงบทบาทที่ค่อนข้างไปในทางลบโดยการลดการสนับสนุนการศึกษาเพื่อปวงชนลงเหลือแค่การให้การสนับสนุนในระดับปฐมวัย ธนาคารโลกทำยิ่งไปกว่านั้นโดยคัดค้านและต่อต้านอย่างค่อนข้างแข็งขันในการลงทุนเกี่ยวกับการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ เรายังอยู่ในสถานะที่ห่างไกลจากยุคหลังอภิสภาพในเมื่อการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ยังเป็นปัญหาเร่งด่วนระดับชาติในหลาย ๆ ประเทศ

บางทีสิ่งที่กระทำกันมาในอดีตอาจเป็นสิ่งที่ผิดพลาด การรู้หนังสือของผู้ใหญ่มักจะติดตามมากับการรณรงค์ในระยะสั้นๆ ขณะที่ในความจริงแล้ว เป็นสิ่งชัดเจนว่าการรู้หนังสือของผู้ใหญ่จำเป็นต้องได้รับการลงทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ผู้วางแผนนโยบายของชาติหลายชาติตอบสนองต่อ

หลักฐานที่ปรากฏให้เห็นแต่ยังขาดแคลนการประเมินผลที่ดีและมีคุณภาพ

สิ่งจำเป็นเร่งด่วนในอันดับแรกคือการที่รัฐบาลต้องเข้าใจถึงระดับของความท้าทาย เมื่อเร็ว ๆ นี้ ประเทศเคนยาได้ทำการสำรวจระดับประเทศเกี่ยวกับการรู้หนังสือ การสำรวจนี้เป็นตัวอย่างที่ดีเลิศ ผู้สำรวจใช้วิธีการทดสอบโดยตรงของผู้ใหญ่และผลของคะแนนซึ่งทำไล่เป็นระดับ ๆ ผลการสำรวจพบว่าความท้าทายต่าง ๆ ในการรู้หนังสือมีมากกว่าที่ทุกคนจะคาดถึงและการค้นพบนี้นำไปสู่การปฏิบัติการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการรู้หนังสือของผู้ใหญ่

สิ่งจำเป็นเร่งด่วนอย่างที่สองคือมีความต้องการอย่างเร่งด่วนในการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถซึ่งได้รับการ

อบรมมาอย่างดีและมีคุณภาพเพื่อการทำงานในด้านนี้ ความจำเป็นเร่งด่วนอย่างสาม คือ การรวบรวมเอกสารระดับประเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติของการรู้หนังสือในประเทศนั้น ๆ และการรวบรวมผลของงานที่ได้เคยทำไปแล้วจากโครงการที่มีประสิทธิภาพ

แรงบันดาลใจใหม่

บทบาทของรัฐบาลคือการนำเอากรอบนโยบายต่างๆ มารวมกันและการกระตุ้นแหล่งทรัพยากร ปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าโปรแกรมการรู้หนังสือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือโปรแกรมที่ดำเนินงานโดยการร่วมมือกัน ในแบบเกื้อกูลกันระหว่างหน่วยงานของรัฐบาล หลายหน่วยงาน กับสังคมพลเรือนและการกระจายศูนย์ของอำนาจไปยังหน่วยงานย่อยในระดับเขตเพื่อให้การเรียนรู้นั้นได้มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

ในช่วงของทศวรรษแห่งการรู้หนังสือของสหประชาชาติ ได้มีการสร้างแรงผลักดันใหม่ๆ ขึ้นในหลายปีที่ผ่านมา ประเทศใหญ่ๆ ในทวีปแอฟริกา ซึ่งประกอบไปด้วย เคนยา ไนจีเรีย

และแอฟริกาใต้ ได้เริ่มให้ความสำคัญอย่างจริงจังเกี่ยวกับการรู้หนังสืออีกครั้ง ประเทศบราซิลได้สร้างผลงานที่น่าสนใจอย่างมาก ผู้บริจาคจำเป็นต้องออกหนังสือเพื่อบอกว่าพวกเขายินดีที่จะสนับสนุนการรู้หนังสือในผู้ใหญ่ เราจำเป็นต้องกดดันพวกเขาเพื่อให้เขาสันับสนุนแผนงานทางการศึกษาที่ได้บรรจุเรื่องของกรรู้หนังสือในผู้ใหญ่เข้าไปด้วย ถ้าไม่เช่นนั้น รัฐบาลก็จะยังคงเพิกเฉยต่อเรื่องนี้อยู่ ยกตัวอย่างเช่น แผนงาน The Fast track Initiative's endorsement of Benin's education plan ซึ่งได้บรรจุเรื่องของกรรู้หนังสือในผู้ใหญ่ไว้ในแผนงาน

มูลค่าของการที่ไม่สามารถบรรลุการรู้หนังสือนั้นมากมายมหาศาล คุณไม่อาจเพิกเฉยต่อมนุษย์รุ่นผู้ใหญ่ภายใต้ข้ออ้างที่ว่า การให้การศึกษากับเด็กเป็นสิ่งที่เพียงพอแล้ว เอกสารหลักฐานทั้งหมดที่ได้ทำการค้นคว้ามาแสดงให้เห็นว่า ถึงความสำคัญอย่างไรมาเชื่อของสิ่งแวดล้อมในบ้าน เด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่รู้หนังสือจะมีปัญหาในการเรียนที่โรงเรียน การรู้หนังสือในผู้ใหญ่โดยเฉพาะเป็นการเสริมพลังให้กับทั้งครอบครัว การรู้หนังสือในผู้ใหญ่จะเป็นดังสายใยที่มองไม่เห็นในการบรรลุซึ่งเป้าหมายแห่งสหประชาชาติ @

© สิทธิภาพยูเนสโก/ชาร์ลส เอ. เมเยอร์

โครงการการรู้หนังสือของห้องสมุดสาธารณะที่เมืองวอเตอร์ทาวน รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

© ฝายชญา มูล/อุท ม.เกษตร

แบบเรียนที่ไม่เป็นกลางตามความเท่าเทียมทางเพศ

ความเท่าเทียมทางเพศที่ปรากฏในแบบเรียน วิชาคณิตศาสตร์ : สมการที่ไม่น่าเป็นไปได้

(Gender equality in math textbooks : an impossible equation)

สิงหชาติ ไตรจิตต์ : แปล

บทสัมภาษณ์โดย แอกเนส บาร์ดอน (Agnes Bardon)

การศึกษานี้ต้องการค้นหาอะไร

การศึกษานี้เป็นผลของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ที่จัดทำขึ้นภายในกรอบงานของเครือข่ายการศึกษาในระดับนานาชาติว่าด้วยการแสดงออกทางเพศในแบบเรียน (the Reseau international de researcher sur les representation dans les manuels scolaires or RIRRS-international research network on gender representation in textbooks) และมาจากการสัมมนาระดับภูมิภาคที่จัดขึ้นโดยสำนักงานองค์การยูเนสโกประจำประเทศแถบแอฟริกา มหาวิทยาลัยในประเทศVote d'Ivories ประเทศแคเมอรูน ประเทศโตโก และประเทศเซเนกัล ได้อาสาที่จะศึกษาแบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาที่ใช้กันอยู่ในแต่ละประเทศ โดยแบบเรียนดังกล่าวต้องมีระยะเวลาในการใช้งานเกิน 6 ปีขึ้นไป นี่เป็นงานที่เรียกได้ว่าเป็นงานริเริ่ม เพราะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศในแบบเรียนได้ศึกษากันในวิชาประวัติศาสตร์และฝรั่งเศสเป็นหลัก เราเลือกที่จะศึกษาแบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เพราะโดยปกติเรามักจะคิดว่าวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่ เป็นกลางและเป็นนามธรรม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากที่จะค้นหาว่าจริงหรือไม่ที่วิทยาศาสตร์จะเป็นศาสตร์ที่ไร้ซึ่งเพศดังที่เราเคยว่าเป็นเช่นนั้น เรื่องนี้ยังเป็นเรื่อง

เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายมีความ
เสมอภาคกันในแบบเรียนวิชา
คณิตศาสตร์หรือไม่ นี่ไม่ใช่หลักฐาน
จากการพิจารณาโดยการศึกษาที่
จัดทำขึ้นโดย ซิลวี โครเมอร์
(Sylvie Cromer) อาจารย์ประจำ
ที่ Lille 2 University และด้วย
ความช่วยเหลือจากกลุ่มของ
นักวิชาการชาวแอฟริกา ซิลวี
ได้วิเคราะห์แบบเรียนระดับประถม
ในหลายๆ ประเทศของภูมิภาคนี้
และผลของการวิเคราะห์แสดงว่า
เด็กผู้หญิงจะได้รับความเท่าเทียม
ทางเพศน้อยลงตามระดับของ
การศึกษาที่สูงขึ้น

นำเสนอใจอย่างมาก เพราะอย่างที่เราทราบ สาขาวิทยาศาสตร์ เป็นสาขาการศึกษาที่ดึงดูดเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง ยิ่งไปกว่านั้น เราได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณขณะที่การศึกษาอื่นๆ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาจจะกล่าวได้ว่า เราไม่ได้ศึกษาแต่เฉพาะสถานการณ์และภาพประกอบ แต่เรายังนับตัวอย่างของแต่ละเพศในแบบเรียน การศึกษานี้จะนำมาซึ่งผลที่เป็นองค์ความรู้ที่กว้างขวางขึ้น

ข้อค้นพบที่สำคัญของการศึกษาเรื่องนี้

ข้อค้นพบแรก คือแบบเรียนมีความไม่เป็นกลางในแง่ความเท่าเทียมกันทางเพศ ในบทเรียนจะอ้างถึงความจริงมาจากตัวอย่างในชีวิตประจำวันที่กล่าวถึงการแสดงออกทางเพศ ยกตัวอย่างเช่น ในเรื่องของการเล่นคุณจะได้พบในแบบเรียนว่าแม่ไปตลาดพร้อมด้วยไข่ไก่ได้จำนวนหนึ่งในตะกร้าของเธอ หรือไม่ก็พบว่าเด็กเดินทางโดยบอกจำนวนกิโลเมตรที่เดินทาง สิ่งที่น่าสังเกตคือตัวละครที่แสดงบทบาทต่างๆ ในหนังสือได้รับการออกแบบมาเพื่อเด็กนักเรียนวัยเยาว์ที่สุดซึ่ง

© สิทธิภาพ DR

แบบเรียนแบบเกาผู้หญิงและผู้ชายได้รับการปฏิบัติเสมอภาคกัน นี่เป็นข้อยกเว้นหรือไม่

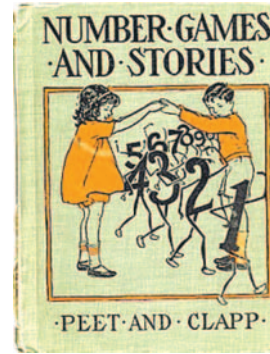
ตัวละครมักจะเป็นเด็กในระดับของเด็กเล็กเราพบว่ามีการปฏิบัติกันทางเพศอยู่ในระดับเสมอภาคเรานับจำนวนของเด็กผู้หญิงได้พอๆ กับเด็กผู้ชาย แต่เมื่อศึกษาในหนังสือที่เป็นระดับสูงขึ้นจะพบตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่มากขึ้นๆ และเมื่อผู้ใหญ่ปรากฏตัว เราพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย การปรากฏตัวตัวละครที่เป็นผู้ชายในจำนวนมากมีอัตราร้อยละ 67.6 และในประเทศโตโกพบถึงร้อยละ 76.4 สิ่งที่น่าสนใจว่ายิ่งเราศึกษาในระดับ

ที่สูงขึ้นไปเท่าไร ตัวละครที่เป็นผู้ชายก็จะเพิ่มขึ้นมากตามไปด้วยและตัวละครที่เป็นผู้หญิงก็จะลดลงตามไปด้วยอย่างเด่นชัด

ความแตกต่างนี้พบเฉพาะแต่ในการศึกษาเชิงปริมาณหรือไม่

ไม่ใช่ ตัวละครผู้หญิงและผู้ชายไม่ได้รับปฏิบัติให้เสมอภาคกัน จากการศึกษา 1 ใน 2 ตัวอย่างพบว่า ถ้าตัวละครหลักเป็นผู้ชายเขาจะถูกระบุถึงอาชีพของเขา ขณะที่ถ้าตัว

© สิทธิภาพ ฟลิท

ตัวละครผู้ชายยึดครองในหนังสือเรียนและผู้ถือ

ละครหลักเป็นผู้หญิงเธอจะถูกระบุถึงในลักษณะของความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น เป็นแม่ เป็นพี่สาว หรือเป็นลูกสาว และเมื่อใดก็ตามที่เธอถูกระบุด้วยอาชีพ เธอก็มักจะมาจากหน่วยงานที่ไม่ใช่ทางการ เช่น เธอเป็นคนขายสินค้าจากสวนของครอบครัวแต่เธอไม่มีสถานะเป็นเจ้าของร้าน ที่น่าสังเกตคือเด็กผู้หญิงมักจะปรากฏตัวในสถานภาพของผู้ถูกระทำมากกว่าผู้กระทำในจำนวนที่มาก มีตัวอย่างของปกหนังสือเรียนเล่มหนึ่งที่เป็นรูปเด็กผู้ชายและผู้หญิงในโรงเรียน รูปนั้นเด็กผู้ชายกำลังเขียนกระดานดำในขณะที่เด็กผู้หญิงกำลังส่งไม้บรรทัดสามเหลี่ยมให้เด็กผู้ชาย ไม่มีอะไรที่น่าตกใจมากไปกว่านี้อีกแล้ว ขณะนี้เราอยู่ห่างจากต้นแบบ ทางเพศแบบตายตัวที่คุณอาจจะพบได้ในแบบเรียนเมื่อ 30 ปีก่อน ต้นแบบทางเพศแบบตายตัวนั้นไม่ได้หายไปไหนเลย แต่กลับก่อตัวขึ้น ในรูปแบบใหม่ที่หลากหลายขึ้น

การแสดงผลทางเพศแบบนี้มีผลกระทบต่อนักเรียนอย่างไร

ในทุกๆ สังคม แบบเรียนคือหัวใจของสื่อการเรียน แม้ว่า จะมีการแข่งขันจากสื่อมัลติมีเดียก็ตาม แบบเรียนเป็นพาหนะที่ทรงอำนาจในการถ่ายทอดความรู้และค่านิยมเป็นความจริงอย่างมากในประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะแบบเรียนมีราคาแพงในห้องเรียนครูจึงใช้แบบเรียนอย่างเต็มที่ นี่แหละจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมแบบเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งผ่านภาพลักษณ์ของความเท่าเทียมระหว่างเพศ เพราะว่าแบบเรียนมีอำนาจที่จะสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้ เด็กผู้หญิงจะไม่รู้สึกท้อถอยที่จะเรียนคณิตศาสตร์เลยเพราะว่ามันเป็นกฎธรรมชาติที่ว่า การเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นสิทธิพิเศษของเพศชายเท่านั้น

@

เด็กซ่อนอยู่ในบังกลาเทศ

(The invisible children of Bangladesh)

ดร.กัลลา สมตระกูล : แปล

ประชากรของบังกลาเทศมากกว่าครึ่งเป็นเด็กและอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเมืองประมาณ 15 ล้านคนเป็นเด็ก และประมาณ 8 ล้านคนรวมทั้งเด็กชายและเด็กหญิง ต้องช่วยครอบครัวทำงานหาเงินเลี้ยงชีพ รัฐบาลได้พยายามจัดสรรงบประมาณประมาณ 35 เหรียญสหรัฐต่อคน ที่จะจัดโครงการทางการศึกษาให้แก่เด็กๆ เหล่านี้

เด็กหญิงฮอสเนียร์า อายุ 12 ปี ได้ใช้ชีวิตด้วยการรับจ้างใช้ค้อนที่หนักทุบอิฐมาตั้งแต่อายุ 9 ขวบ แต่วิถีชีวิตของเธอได้เปลี่ยนไปเมื่อสองปีที่แล้ว เมื่อเธอได้ยอมใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้ใกล้บ้านในชุมชนแออัดและยากจนที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงทากา ประเทศบังกลาเทศ เธอบอกอย่างภาคภูมิใจว่า “ฉันเคยถูกนายจ้างโกงเงินค่าแรง แต่เดี๋ยวนี้เขาโกงฉันไม่ได้อีก เพราะฉันเรียนรู้วิธีการคิดเงินค่าแรงแล้ว” ส่วนเด็กหญิงฟาร์ซานา อายุ 11 ปี แรงงานในท้องถิ่นกล่าวอย่างภาคภูมิใจเช่นกันว่า เธอสามารถนับเงินทอนเวลาไปซื้อของที่ร้านของชำใกล้บ้านได้แล้ว ส่วนเด็กชาย อัล เอมีน อายุ 11 ปี ได้เล่าว่า มีความสุขมากที่ไม่ต้องทำงานที่ตรากตรำในโรงงาน เพราะเขามีความรู้ที่จะช่วยพ่อประกอบธุรกิจทางโทรศัพท์และโทรสารได้ โดยเขาก็ได้ประโยชน์จากการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ศูนย์การเรียนรู้ใกล้บ้านในชุมชนแออัดที่เขาอยู่เช่นกัน

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงสามกรณีตัวอย่าง ในจำนวนหลายพันของเด็ก ๆ ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ The Basic Education for Hard to Reach Urban Working Children (BEHTRUWC) ที่ให้ความช่วยเหลือโดยองค์การยูนิเซฟ และบริหารงานโดยสำนักงานการศึกษาออกโรงเรียน รัฐบาลบังกลาเทศ โครงการนี้ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1997 และได้สิ้นสุดโครงการระยะที่หนึ่ง เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2540) ปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินงานระยะที่สอง ซึ่งจะสิ้นสุดโครงการอีกครั้งในปีค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552) โดยสาระของโครงการนี้มุ่งที่จะหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กผู้ใช้แรงงานในบังกลาเทศให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาในขณะที่กำลังประกอบอาชีพรับจ้างได้ แม้ว่าเป้าหมายหลักของโครงการคือขจัดการกดขี่แรงงานเด็ก แต่ผู้รับผิดชอบโครงการยอมรับว่า โครงการยังห่างไกลต่อเป้าหมายโดยเฉพาะประเทศที่มีเด็กถึง 7.9 ล้านคน ที่ต้องทำงานเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว

เด็ก ๆ ที่อยู่ในกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “พวกเขาที่จะเข้าถึง” เพราะเขาเหล่านั้นต้องทำงานในสถานที่ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ง่ายตามปกติ เนื่องจากมีประตูปิดกัน และบางส่วนแรงงานเหล่านั้นต้องทำงานบ้านหรือในโรงงานนรกที่ไม่มีกฎระเบียบและบ่อยครั้งที่มีปัญหาความรุนแรง

เด็กประมาณ 8 ล้านคนต้องถูกใช้แรงงานในบังกลาเทศ

“เรากำลังมองหาวิธีการที่จะเตรียมเด็กให้มีทางเลือกในคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ถ้าพวกเขาได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว” เป็นคำกล่าวของคุณชามีมา ซิดดิกี ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาขององค์การยูนิเซฟ กรุงดากา ผู้ดูแลโครงการ

การฝึกเพื่อการมีงานทำ

โรงเรียนช่างถนน บางที่ก็มีผู้คนเรียกชื่อเป็นอย่างนั้น ในระยะต้นได้ให้การฝึกอาชีพให้แก่เด็กอายุตั้งแต่ 8-14 ปี โดยมีศูนย์ฝึกอบรมในลักษณะนี้อยู่ทั้งหมด 11,500 แห่งใน 6 เมืองใหญ่ ให้บริการแก่เด็กที่ต้องใช้แรงงานมาแล้ว กว่า 339,150 คน การฝึกอบรมแบ่งออกเป็นสองผลัด โดยจัดช่วงเวลาให้เหมาะสมกับเวลาทำงานของเด็ก จัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 30 คน และทางศูนย์จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ฟรี และไม่มีการบ้านที่ทำให้เด็ก ๆ ต้องกังวล

จากการศึกษาและประเมินผลของโครงการในระยะแรก มีบางกลยุทธ์ที่ต้องปรับวิธีดำเนินงานให้เหมาะสมกับกลุ่มคนระยะที่สองบ้าง คุณซิดดิกีบอก เช่น จะต้องเน้นเป้าหมายไปที่เด็กอายุมาก ระหว่าง 10-14 ปี เพราะเป็นกลุ่มที่มักไม่กลับเข้าเรียนต่อในสายการศึกษาพื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะมีเด็กประมาณ 200,000 คน สมัครเข้าเรียนใน 8,000 ศูนย์

แรงงานเด็ก (ดาร์กา, บังกลาเทศ) ในโรงงานผลิตภาชนะอะลูมิเนียมบนโต๊ะอาหารที่เข้าร่วมโครงการเรียนอ่านและเขียนหลังเสร็จจากการทำงาน

การเรียนที่เปิดใหม่ในเดือนมิถุนายน 2008 (พ.ศ. 2551) นี้ และจำนวน 3,310 แห่งได้เปิดทำการแล้ว หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานก็จะให้โอกาสแก่เด็กได้เรียน และเทียบความรู้เท่าชั้น ป.3 อีกทั้งได้ขยายเวลาให้เป็น 40 เดือน จากเดิมที่ให้เวลาเรียน 2 ปี

สาระในการฝึกอบรมก็จะให้ความสำคัญในการฝึกวิชาอาชีพหรือทักษะการดำรงชีพก่อน ในช่วงของโครงการระยะแรกสามารถทำให้เด็ก ๆ ในกรุงทากา เมืองซิลเฮทและเมืองบาริชาล เรียนจบหลักสูตรมากกว่า 1,000 คน และโครงการระยะที่สองจะรับสมัครเด็ก ๆ ที่ต้องทำงานช่วยครอบครัวและมีอายุเกิน 13 ปีอีกประมาณ 20,000 คน

โครงการนี้จะช่วยให้เด็ก ๆ ที่ผ่านการฝึกอบรมได้เข้าทำงานหรือประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งทางโครงการก็จะติดตามผลของเด็กต่อไปอีก 6 เดือน หรือเด็กบางคนอาจจะไม่ยอมฝึกอาชีพ ซึ่งก็จะสามารถส่งต่อให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องดูแลได้

เพื่อนากด จากเงิน 35 ดอลลาร์

มีศูนย์การเรียนหลายแห่งที่ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชนแออัดในเมือง ที่ซึ่งจะต้องรับผิดชอบเด็กที่ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงชีพขาดอำนาจความสะอาดขั้นพื้นฐาน และไม่มีโอกาสที่จะเรียนหนังสือเป็นจำนวนมาก โดยประมาณหนึ่งในห้าของประชากรบังกลาเทศ จำนวน 140 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง (ประมาณ 28.8 ล้านคน) ในจำนวนนี้เป็นเด็กประมาณร้อยละ 56 หรือประมาณ 15 ล้านคน อาศัยอยู่ในแหล่งสลัม

“งานหลักของเราก็คือการเสาะหาและจงใจเด็กให้เข้าเรียน” คุณซิดดิกบอ “การทำงานดังกล่าวจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชน ซึ่งหมายถึง ครู ผู้ปกครอง และนายจ้าง ที่จะช่วยให้เด็ก ๆ มีอนาคตที่สดใสขึ้น” โดยโครงการนี้ จะมีการรับสมัครครูในพื้นที่เข้ารับการฝึกอบรมเป็นเวลา 1 เดือน เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน

ระหว่างผู้ปกครองและนายจ้างที่เกี่ยวข้องได้อย่างดี

“ครูส่วนมากเป็นผู้หญิง ซึ่งก็มีส่วนช่วยให้การประสานงานกับผู้ปกครองและเด็กหญิงได้ง่ายขึ้น” ริซูล คอเดอร์ ผู้ช่วยเลขาธิการโครงการ BEHTRUC. สำนักงานบริหารการศึกษานอกโรงเรียนบอก เนื่องจากเด็กหญิงมีโอกาสที่เสี่ยงต่อความรุนแรงและปัญหาอื่น ๆ โดยเฉพาะที่ใช้แรงงานในท้องถิ่น และเป็นวิธีหนึ่งที่จะยกระดับความคิดด้านสิทธิทางเพศ ดังนั้น ศูนย์การเรียนจึงมุ่งที่จะรับเด็กหญิงให้เข้าเรียนได้มากกว่าร้อยละ 60

“โครงการนี้ได้ดำเนินการมาด้วยดี” คุณคอเดอร์บอก “แต่ก็มีปัญหาที่พบบ้างก็คือ เด็ก ๆ มักหยุดเรียนกลางคันมาก เช่นในขณะนี้ มีจำนวนเพิ่มจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 30 แล้ว” เขากล่าวเสริม โดยคุณคอเดอร์ได้ให้เหตุผลว่าเนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในสลัมมักถูกรัฐบาลขับไล่ต้องหาที่อยู่ใหม่ทุก 2-3 เดือน “รัฐบาลได้ตัดสินใจหยุดนโยบายขับไล่แล้ว เพื่อให้เด็กได้เข้าเรียนเพิ่มขึ้น” เขาเสริม “ส่วนตัวเด็กเอง ชอบที่จะมาเรียน เพราะพวกเขาเห็นว่า (การศึกษา) จะเปลี่ยนวิถีชีวิตของเขาไปในทางที่ดีในอนาคตอันใกล้ได้”

โครงการนี้ได้ใช้เงินไปแล้วทั้งสิ้น 39.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยคิดเฉลี่ยรายหัวประมาณ 35 ดอลลาร์ต่อเด็กหนึ่งคน ประเทศที่ให้การสนับสนุนหลักในโครงการนี้ คือ รัฐบาลสวีเดน และรัฐบาลแคนาดา @

© ลิขสิทธิ์ภาพยูเนสโก / ลูเซีย โอเกิลเซียส

เด็กเหล่านี้สามารถมีอนาคตที่ดีขึ้นได้จากเงินจำนวน 35 ดอลลาร์ต่อปี

สถานที่ต่างๆ ในโลก ที่ตั้งอยู่บน 6 เป้าหมาย

(Where the world stands on the six goals)

เบญจพร มรรยาทอ่อน : แปล

จากการประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน เมื่อปีค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ที่กรุงดาร์กา ประเทศเซเนกัล รัฐบาล องค์การ หน่วยงาน กลุ่มและสมาคม ได้ให้คำปฏิญาณที่จะบรรลุเป้าหมาย 6 ประการในเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชนภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) หลังจากการประชุมดังกล่าว การพัฒนาที่สำคัญเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแต่ละเป้าหมายได้ดำเนินการอะไรและอย่างไรไปแล้วบ้าง

1. การขยายและการพัฒนาระบบการดูแลและการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

โครงการการให้การดูแลและการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาสุขภาพ โภชนาการ ความเป็นอยู่ที่ดี และการเรียนรู้ของเด็ก โดยชดเชยในเรื่องความเสียหายและความไม่เสมอภาคของเด็กกลุ่มนี้ และนำไปสู่การบรรลุผลที่ดีขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม การให้การดูแลและการศึกษาอย่างกว้างขวางสำหรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี ยังไม่ครอบคลุมได้หมด ถึงแม้ว่าอัตราการตายของเด็กทารกจะลดลง แต่หลายประเทศไม่ได้นำมาตราการนโยบายที่จำเป็นไปใช้ในการดูแลและการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี

การจัดการศึกษาให้กับเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 3 ปี และสูงกว่า ได้มีการพัฒนาก้าวหน้า แต่ยังไม่ทั่วถึงในแถบซัสสะฮาราของแอฟริกา และรัฐอาหรับ โดยทั่วไป โครงการการให้การดูแลและการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยยังไม่เข้าถึงเด็กที่ยากจนและเด็กที่ด้อยโอกาสที่สุด ซึ่งเด็กเหล่านี้มุ่งหวังที่จะได้รับการพัฒนาด้านสุขภาพโภชนาการ และการเรียนรู้มากที่สุด

2. การประกันการได้รับประถมศึกษาภาคบังคับที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย

การได้รับการศึกษาประถมศึกษาและการมีส่วนร่วมในประถมศึกษาได้เพิ่มขึ้นอย่างมากตั้งแต่มีการปฏิบัติการค้าการ์ โดยจำนวนของเด็กที่อยู่ในระบบการศึกษานอกโรงเรียนได้ลดลงจาก 96 ล้านคน เป็น 72 ล้านคน ในช่วงปีค.ศ. 1999 - 2005 (พ.ศ. 2542-2548) ประเทศจำนวน

© Boticelli/Photo/Unsplash

การศึกษาทำให้เราเลือกที่จะเป็นในอนาคตได้ (เอธิโอเปีย)

23 ประเทศที่ขาดข้อบังคับทางกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับ ในปีค.ศ. 2000 ได้มีการจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น ขณะนี้ กฎหมายเรื่องการศึกษาภาคบังคับมีผลบังคับใช้ในประเทศ จำนวน 95% ของ 203 ประเทศแล้ว

อัตราการเข้าเรียนทั่วโลกได้เพิ่มจาก 83% เป็น 87% ในช่วงปีค.ศ. 1999 - 2005 ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มเร็วกว่าช่วงปีค.ศ. 1991 - 1999 (พ.ศ. 2534-2542) ระดับของการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดในแถบซัสสะฮาราของแอฟริกา (23%) เอเชียใต้และเอเชียตะวันตก (11%) จำนวนของนักเรียนที่อยู่นอกโรงเรียนได้ลดลงประมาณ 24 ล้านคน และเหลือเพียง 72 ล้านคนในช่วงปีค.ศ. 1999 - 2005 โดยมี 35

ประเทศที่ประสบกับปัญหาความยากจน และความขัดแย้งภายใน มีจำนวนนักเรียนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนอยู่ถึง 37% ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

ทั้ง ๆ ที่การเข้าเรียนในภาพรวมเพิ่มขึ้น ความไม่เสมอภาคในระดับกลุ่มประเทศในเรื่องการมีส่วนร่วมในโรงเรียนยังคงมีระหว่างภูมิภาค จังหวัด หรือ รัฐ และระหว่างเมืองกับชนบท เด็กจากครอบครัวที่ยากจน เด็กพื้นเมือง และเด็กพิการก็อยู่ในกลุ่มที่เสียเปรียบเช่นเดียวกับเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ตามแนวโน้มปัจจุบันมี 58 ประเทศ จาก 86 ประเทศที่ยังไม่สามารถจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในระดับสากลและจะไม่สามารถบรรลุผลเรื่องนี้ภายในปีค.ศ. 2015 ได้

3. การประกันความถูกต้องในการเรียนรู้ของเยาวชนและผู้ใหญ่

เป้าหมายนี้ได้ถูกละเลยอย่างมาก ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากอุปสรรคในการให้คำจำกัดความ การรวบรวมเอกสาร และการตรวจสอบ เยาวชนและผู้ใหญ่จำนวนมากได้รับทักษะความรู้ผ่านทางวิธีการที่ไม่เป็นทางการ หรือผ่านทางโครงการการศึกษาออกโรงเรียนที่มีอยู่จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรู้หนังสือ ความเสมอภาค ทักษะชีวิต และการดำเนินชีวิต

การสำรวจสามโนประชากรแสดงให้เห็นว่า การศึกษาออกโรงเรียนเป็นแนวทางสำคัญในการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่จำนวนมากที่ด้อยโอกาสในประเทศที่ยากจนที่สุด อย่างไรก็ตาม โครงการการศึกษาออกโรงเรียนยังไม่ได้รับการเอาใจใส่ในเรื่องของงบประมาณจากภาครัฐแม้ว่าเมื่อเร็ว ๆ นี้รัฐบาลในบางประเทศได้กำหนดกรอบงานระดับชาติในเรื่องงบประมาณที่แน่นอน

4. การบรรลุผล 50% ของการพัฒนาการรู้หนังสือของผู้ใหญ่

การรู้หนังสือของผู้ใหญ่มักยังเป็นปัญหาที่รุนแรงของโลก ผู้ใหญ่จำนวน 774 ล้านคนทั่วโลก ยังคงขาดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ ประมาณ 64% เป็นผู้หญิง สัดส่วนดังกล่าวยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษ 1990 ใน 3 ภูมิภาค ซึ่งได้แก่ เอเชียตะวันออก เอเชียใต้และเอเชียตะวันตก และแถบซัสสะฮาราของแอฟริกา มีผู้ใหญ่จำนวน 1 ใน 5 ของผู้ใหญ่ทั่วโลกที่ยังคงปฏิเสธสิทธิในการรู้หนังสือ ยกเว้นในประเทศจีนที่มีอัตราความก้าวหน้าเล็กน้อยในการลดจำนวนของผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ในประเทศกำลังพัฒนา ได้เพิ่มขึ้นจาก 68% เป็น 77% ในช่วงปีค.ศ. 1985 - 1994 (พ.ศ. 2528 - 2547) และปีค.ศ. 1995 - 2004 (ในจำนวน 101 ประเทศที่ยังคงห่างไกลจากการบรรลุผลในเรื่องการรู้หนังสือสากล)

คาดว่าจะมี 72 ประเทศที่จะไม่บรรลุผลสำเร็จครึ่งหนึ่งของอัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ ภายในปีค.ศ. 2015

5. การขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศชายหญิง

มีเพียง 59 ประเทศที่มีข้อมูลแสดงว่าบรรลุผลในความเสมอภาคทางเพศชายหญิงในประถมศึกษาและมัธยมศึกษาภายในปี 2548 ซึ่ง 75% ของประเทศเหล่านี้มีความเสมอภาคหรือใกล้เคียงในระดับประถมศึกษา ขณะที่ 47% เกือบจะบรรลุเป้าหมายในระดับมัธยมศึกษา การไม่เข้าถึงการมีส่วนร่วมและปัญหาวัยรุ่นในเด็กผู้ชายกำลังก่อให้เกิดความกังวลใจเพิ่มขึ้นในระดับมัธยมศึกษา

มีเพียง 18 ประเทศ จาก 113 ประเทศ ที่ไม่บรรลุเป้าหมายความเสมอภาคทางเพศชายหญิงในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในปีค.ศ. 2005 คาดว่าโอกาสที่จะบรรลุผลภายในปีค.ศ. 2015 ความเสมอภาคทางเพศก็ยังยากที่จะบรรลุเป้าหมาย ความรุนแรงทางเพศ ความไม่ปลอดภัยภายในโรงเรียน และสุขอนามัยที่ไม่ได้สัดส่วนมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กหญิง การมีส่วนร่วมและการเรียนซ้ำชั้น นอกจากนี้ ตำราเรียน หลักสูตร และทัศนคติของครูก็มีส่วนในการส่งเสริมแม่แบบในเรื่องบทบาทของเพศชายหญิงในสังคม

6. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

อัตราการได้เรียนต่อไปสู่ขั้นสูงสุดของโรงเรียนระดับประถมศึกษาสูงขึ้นตามข้อมูลในช่วงปีค.ศ. 1999 - 2004 ในหลายประเทศ แต่อัตราที่สูงขึ้นยังมีน้อยในแถบซัสสะฮาราของแอฟริกา (ค่าเฉลี่ย 63%) และในเอเชียใต้และเอเชียตะวันตก (79%) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาและคณิตศาสตร์ยังอยู่ในระดับต่ำและแตกต่างกันอยู่ในหลายประเทศทั่วโลก

ห้องเรียนที่หนาแน่นและสภาพทรุดโทรม ตำราเรียนที่มีอยู่น้อยและเวลาสอนที่ไม่เพียงพอยังปรากฏให้เห็นในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ และรัฐที่เปราะบางจำนวนอัตราครูต่อนักเรียนได้เพิ่มขึ้นในแถบซัสสะฮาราของแอฟริกา และในเอเชียใต้และเอเชียตะวันตกตั้งแต่ปีค.ศ. 1999 ครูใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 18 ล้านคนทั่วโลกยังเป็นที่ต้องการเพื่อให้บรรลุผลในเรื่องประถมศึกษาสากล ภายในปีค.ศ. 2015

รัฐบาลในหลายประเทศกำลังจ้างครูอัตราจ้าง เพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและเพิ่มปริมาณครูผู้สอนอย่างรวดเร็ว แต่หากว่าครูเหล่านี้ขาดการฝึกอบรมและขาดความมุ่งมั่นที่จะสอนเด็กอย่างเพียงพอ การเพิ่มครูเช่นนี้จะมึผลด้านลบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคต

(ข้อมูลจากรายงานการติดตามผลการศึกษเพื่อปวงชน ปี 2551)

นักเรียนอ่าน "Tariq กำลังปรองพิน"

ปลาย พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) ระบุว่า 2,000 คน ได้รับการฝึกใน พื้นที่ชนบท ครูเหล่านี้ได้เป็นแบบอย่างสำหรับเด็กสาว และเป็นกำลังใจให้ เด็กสาวเริ่มหาบทกวีภาษาอาหรับสมัยก่อนที่หาได้ยาก (ที่มา : ยูนิเซฟ)

เยเมน : ตัวอย่างการศึกษา เพื่อเด็กผู้หญิง

(Yemen : an example in education for girls)

จอร์นัท คุ่มพงษ์พันธ์ : แปล

เยเมน กำลังพยายามทุกวิถีทางที่จะลดช่องว่างระหว่าง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงในโรงเรียน

© สีสลักษณ์ภาพยูเนสโก / ลินดา เฮน

เยเมนเป็นประเทศที่ยากจนดั่งระเบิดของระเบิดอื่นแก่แก่ และเป็นหนึ่งในประเทศที่มีระดับ การเข้าเรียนของเด็กหญิงที่ต่ำที่สุดในโลก (ที่มา : ยูนิเซฟ)

เด็กหญิงจำนวนมากที่เติบโตในชนบท ไม่เคยได้รับโอกาสเข้าเรียนที่โรงเรียน

โรงเรียนประถม อัดตาบารี

ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2006) องค์การยูนิเซฟ และภาคีภาคเอกชน ได้ร่วมกับรัฐบาลเพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้เด็กหญิงเข้าเรียนในโรงเรียน มากขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในเรื่องความเสมอภาคทางเพศในโรงเรียน : การร่วมธุรกิจเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กผู้หญิง

รายงานภาพจากโรงเรียนประถม อัดตาบารี ใน ซานา' อ โดย ลินดา เฮน ช่างภาพชาวอเมริกันที่เกิดในเมืองเซี่ยงไฮ้ (ประเทศจีน) ในปี พ.ศ. 2517 (ค.ศ. 1969)

ติดตามความเคลื่อนไหวได้ที่
www.unesco.org

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ 10300

www.bic.moe.go.th